

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

The singular type woman

En narratologisk och genusteoretisk analys av Shirley
Jacksons "The Honeymoon of Mrs Smith (Version II):
The Mystery of the Murdered Bride"

The singular type woman

A narratological and gender theoretical analysis of
Shirley Jacksons "The Honeymoon of Mrs Smith
(Version II): The Mystery of the Murdered Bride"

Aurora Elisabeth Quintili

Akademien för utbildning, kultur
och kommunikation

Litteraturvetenskap

Kandidatuppsats

Grundnivå
15 hp

Handledare: Magnus Jansson

Examinator: Lina Samuelsson

VT21

2021

MÄLARDALENS HÖGSKOLA ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation

Kandidatuppsats
LIA023 15 hp
VT21 2021

SAMMANDRAG

Aurora Elisabeth Quintili

2021

Antal sidor: 42

Efter Shirley Jacksons död år 1965 verkade allmänhetens uppmärksamhet gentemot hennes litterära produktion avta. Idag kan vi däremot observera ett kraftigt ökat intresse för hennes författarskap och de tematiker som behandlas, det vill säga kvinnans isolering, de sociala normernas inflytande på den mänskliga erfarenheten och ödets obarmhärtighet. Denna uppsats fokuserar på den postumt utgivna novellen med titeln ”The Honeymoon of Mrs Smith (Version II): The Mystery of the Murdered Bride”. Syftet med denna uppsats är att belysa hur narratologiska strukturer återspeglar mönster och regelbundenheter som kan tolkas utifrån ett genusperspektiv. Här finns först ett intresse för att analysera den valda novellen utifrån Monika Fluderniks (1996, 2009) definition av berättelse och hennes teori om *experientiality*, vilket resulterar i en analys av novellens narratologiska struktur. Uppsatsens andra mål är att åskådliggöra hur berättelsens narratologiska struktur påvisar tecken av interna, fiktiva samhällsstrukturer som kan analyseras utifrån Yvonne Hirdmans (1988, 2001) genusteori. Denna kombinerade analys har slutligen som mål att belysa hur den mänskliga erfarenheten och dess agerande inom berättelsen påverkas av mönstereffekter och regelbundenheter som styr relationen mellan könen. Slutsatsen som dras här är att Fluderniks (1996, 2009) teori agerat som effektiv ingång till hur de olika elementen som formar den analyserade berättelsen samverkar för att ge upphov till de samhälleliga mönster och regelbundenheter som Hirdman (1988, 2001) beskriver och kritiserar. Kombinationen av narratologisk analys och genusteoretisk analys visade sig i slutändan vara effektiv för att belysa hur de samhälleliga dynamiker som styr relationen mellan könen inom berättelsen påverkar hur människorna inom den agerar.

Nyckelord: Experientiality, Fludernik, Genuskontraktet, Genussystemet, Genusteori, Gotik, Hierarki, Hirdman, Isärhållande, Jackson, Narratologi

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund: Shirley Jacksons liv och författarskap	2
Syfte och mål	6
Teoretiska utgångspunkter	7
Yvonne Hirdman: genussystemet	7
Fludernik: en definition av berättelse	8
Fludernik: experientiality som utgångspunkt	9
Metod och material	11
Analyser	13
Narratologisk analys	13
Action, plot structure och övergripande observationer	13
Karaktärsanalys	21
Tid och rum	25
Genusteoretisk analys	27
Diskussion och slutsatser	35
Källförteckning	41

Inledning

For all her popularity, Shirley Jackson won surprisingly little recognition. She received no awards or prizes, grants or fellowships; her name was often omitted from lists on which it clearly belonged, or which it should have led. [...] I think that the future will find her powerful visions of suffering and inhumanity increasingly significant and meaningful, and that Shirley Jackson's work is among that small body of literature produced in our time that seems apt to survive.

Med dessa ord hyllar Shirley Jacksons make, Stanley Edgar Hyman, hennes verksamhet år 1966, ett år efter författarens död. Hymans ord målar en tydlig bild av ett aktivt och samtidigt plågat författarskap som under många år fallit i skymundan. Jacksons popularitet under hennes verksamhetsår var ett faktum, precis som kritikens tendens att ignorera henne och hennes verk både under och efter författarens liv. Hyman hade dock rätt: Shirley Jacksons arbete överlevde, och dess popularitet växer idag stadigt. Ett exempel på den ökade uppmärksamheten är förlaget Penguins storskaliga insats som ledde till att merparten av Jacksons produktion gavs ut i nytutgåva. I förlagets edition av Jacksons mästerverk *The Haunting of Hill House* konstateras det att hennes verksamhet varit en avgörande inspirationskälla för författare som Neil Gaiman och Stephen King.¹ Jacksons verk har även legat till grund för lyckade TV- och filmproduktioner, bland vilka Mike Flanagans hyllade adaptation av just *The Hunting of Hill House* sticker ut. Förutom hennes gotiska romanproduktion var Jackson även en framgångsrik novellist. Här utforskade Jackson vitt åtskilda, till synes rentav motsatta, genrer, det vill säga amerikansk gotik och *domestic writing*. Arbetet som novellist för damtidningar gjorde henne till ett välkänt ansikte, samtidigt som hennes litterära rykte skadades. Dels anklagades hennes skildringar av familjelivet för att vara reaktionära av den feministiska fronten, medan kritiken förbisåg hennes arbete då hon ansågs verka inom illa beryktade genrer. Under de senaste åren har både kritiker och feministiska forskare arbetat för att lyfta Jacksons verksamhet. Ruth Franklin (2016) menar att den kvinnliga erfarenheten och konflikten mellan självförverkligande och sociala förväntningar är avgörande inom merparten av Jacksons arbete, där kvinnans position under 40- och 50-talet kritiserats på ett psykoanalytiskt plan. Eric Savoy (2017) poängterar att Jacksons kvinnliga karaktärer bär spår av den psykotiska skadan som den sociala inskränktheten orsakar. Alla Jacksons verk bär på mörker. Även hennes varma familjeskildringar balanserar på gränslinjen mellan vardag och kaos, kaos som förverkligas i all

¹ King (2011:300) har kommenterat Jacksons avgörande roll inom den amerikanska gotiken i ett flertal tillfällen. Bland annat menar han att *Haunting of Hill House* är en av de två stora romanerna om det övernaturliga som tillkommit under de senaste hundra åren. Den andra är Henry James' *The Turn of the Screw*.

dess destruktiva kraft i hennes gotiska verksamhet (Savoy 2017:829).² Ett exempel på en gotisk novell där den ogifta kvinnans desperata isolering och tyngden av de samhälleliga krav som ställs på henne leder till ödesdigra konsekvenser är ”The Honeymoon of Mrs Smith (Version II): The Mystery of the Murdered Bride”. Det är oklart när novellen skrevs, då den gavs ut för första gången postumt år 1996. I denna novell föredrar en kvinna att gifta sig med en mördare som kommer döda henne framför att förbli ogift. Hon verkar aktivt för att fylla de sociala förväntningar som ställs på henne genom att gå från en passiv roll som dotter till en passiv roll som fru, samtidigt som hon agerar målmedvetet för att uppnå det fasansfulla slutet hon tillskrivit sig själv. Denna uppsats fokuserar på just denna novell. Intresset ligger här i att belysa hur novellen kan beskrivas utifrån ett narratologiskt perspektiv, för att på så sätt kunna klarlägga hur den narratologiska ramen som skapas inom novellen ger upphov till sociala strukturer som kan beskrivas utifrån ett genusperspektiv. Slutligen finns här ett intresse för att se hur de sociala strukturer som figurerar i novellen reflekterar sig i den mänskliga verksamheten som rör sig inom berättelsens ramar.

Bakgrund: Shirley Jacksons liv och författarskap

Critics have tended to underestimate Jackson’s work: both because of its central interest in women’s lives and because some of it is written in genres regarded as either “faintly disreputable” (in the words of one scholar) or simply uncategorizable.

Med dessa ord beskriver Franklin (2016:IX) Shirley Jacksons position inom den litterära världen. Savoy (2017) skildrar Jackson som en av de bästa och mest försummade författare av gotiska berättelser. Orden underskattad, kritiserad och försummad verkar vara återkommande i de flesta verk som försöker beskriva Jacksons liv och litterära verksamhet. Såsom konstaterat i det ovan anförda citatet kan mycket av kritiken som Jacksons arbete givit upphov till härledas till två huvudsakliga aspekter: intresset för den kvinnliga erfarenheten och svårigheten att placera helheten av hennes författarskap inom en specifik genreram. Kritiker har ofta haft svårt att förstå hur en författare kunde arbeta samtidigt med spänningslitteratur och *domestic comedy*,

² Shirley Jackson verkade inom genren *American Gothic*. Verk som tillhör denna genre utspelar sig i amerikanska miljöer och kretsar innehållsmässigt kring den mörkare delen av den inhemska historien. Slaveri, massmord och fördärv är centrala teman inom genren. Skräck är ett grundläggande element, men är inte alltid förknippad med det övernaturliga. Det är ofta oklart om de mystiska fenomenen som förekommer inom berättelserna faktiskt är av paranormal natur eller om det handlar om vanföreställningar och hallucinationer. Psykisk ohälsa – och dess ärftlighet – är sålunda ytterligare en återkommande tematik (penguinrandomhouse.com).

menar Savoy (2017). Att Jackson skrev komiska berättelser som kretsade kring familjelivet gav upphov till ytterligare en våg av kritik, specifikt från den feministiska fronten. När Jacksons verksamhet väl uppmärksammades utifrån ett feministiskt perspektiv anklagades hennes *domestic writing* för att vara reaktionär.³ Betty Friedman (1963) för ett öppet kritiskt samtal kring tidens damtidningar och de kvinnliga författarna som skrev för dem. Bland de författare som kritiseras finns Jackson, som under denna tid verkade som skribent för ett antal damtidningar där hon publicerade komiska, halvt självbiografiska skildringar av sitt familjeliv i Vermont. Dessa skildringar samlades sedan till memoarer, memoarer som beskrivs av Friedman (1963) som exempel på "the false consciousness of housewife writers". För att förstå denna anklagelse bör den ses i förhållande till Shirley Jacksons liv, då hennes kreativa process var tydligt kopplad till den privata sfären hon rörde sig inom (Franklin 2016). Hon var gift med den litterära kritikern Stanley Edgar Hyman. Det var med Hyman som Jackson flyttade från San Francisco till Bennington i Vermont, där Hyman arbetade som professor. Paret hade fyra barn och deras familjeliv beskrivs som varmt och livligt, om än kaotiskt och i slutändan destruktivt (Franklin 2016). Förhållandet skildras som djupt problematiskt. I slutet av sitt liv var Jackson den som bidrog mest till familjens ekonomi samtidigt som hon egenhändigt tog hand om hushållet och barnen. Hyman påverkades negativt av det faktum att hans fru var den av de två som uppmärksammades mest av offentligheten och fick bäst betalt för sitt arbete. Enligt brevsamlingen som Jackson lämnade efter sig ledde detta till att mannen började förakta henne och ofta var otrogen (Franklin 2016). För att hantera pressen som uppstod från arbetsbelastningen och det problematiska äktenskapet blev Jackson alltmer beroende av cigaretter, lugnande medel och metamfetaminer, samtidigt som både hon och Hyman var alkoholmissbrukare. Jackson omkom på grund av hjärtstopp 1965, endast fyrtioåtta år gammal. Om Jacksons privatliv skriver Franklin (2016:VIII) på följande sätt:

Like the housewives who felt a "strange stirring" of dissatisfaction as they went about their chores, Jackson, too, fought to carve out a creative life amid a bustling family. But—as was also the case for so many women of her time—her identity was ineradicably bound to her husband's, and their sometimes tortured intimacy reverberates seismically through her work.

³ Cathy Hume (2017) definierar *domestic writing* som en genre som kretsar kring den privata sfären. Genren uppstod redan under medeltiden, i samband med tillväxten av sekulära hushåll och läsekretsar. Verken, som utformas både som praktiska faktatexter och underhållande skönlitterära skrifter, utforskar teman såsom familjerelationer och livet i hemmet.

Det är Jacksons halvt självbiografiska skildringar, inom vilka hon verkar som hemmafru snarare än yrkesperson, som kritiserar av Friedman (1963). Friedman anser detta vara en utarbetad lögn från Jacksons sida, då Jackson i själva verket inte var en hemmafru utan en framgångsrik författare. Trots Friedmans kritiska syn på Jacksons verksamhet som *domestic writer* pekar Savoy (2017) på en viss överlappning mellan Friedmans argumentation och en tematik som är återkommande i Jacksons arbete: *The schizophrenic split*.

The image of a “schizophrenic split” returns frequently as Friedan frames her argument (46, 58, 67), and it functions precisely as a metaphor to connote the psychopathology of women’s ordinary, daily situation in which fulfillment was impossible to attain because of the narrowness of prescribed gender role.

Savoy (2017) menar att det är precis detta element som karakteriserar Jacksons arbete i dess helhet. Relationen mellan kvinnans vardagliga roll och avsaknaden av självförverkligande behandlas av Jackson på ett psykoanalytiskt plan snarare än öppet samhällskritiskt. Detta resulterar i att kritiken av genusrollerna i hennes arbete blir mindre påtaglig, men inte för det mindre avgörande. Det toxiska förhållandet mellan den ”typiska” medelklasskvinnan och familjen, äktenskapet och den manliga överordningen är representerade i majoriteten av Jacksons verk, på ett mer eller mindre utsagt sätt. *The schizophrenic split* blir som mest tydlig i författarens gotiska verk. Franklin (2016:VII) skriver att Jacksons verksamhet som spänningsförfattare kan kopplas till en tradition av amerikansk gotisk litteratur vars huvudsakliga exponenter är Nathaniel Hawthorne, Edgar Allan Poe och Henry James. Jacksons unika bidrag till denna tradition är intresset för den kvinnliga erfarenheten och den psykotiska skadan som tidens kvinnor utsattes för på grund av de inskränkta genusrollerna. Savoy (2017) menar att det inte kan vara en slump att hemmet, som under Jacksons tid var kvinnans domän, verkar i en stor del av hennes arbete som en huvudkaraktär, och att hushållssysslor såsom matlagning och trädgårdsarbete spelar en central roll i hennes författarskap. Trots det tydliga fokuset på kvinnans plats i världen och samhället har Jacksons litterära verksamhet länge försumrats av feministiska forskare vars fokus, speciellt inom andravågsfeminismen⁴, legat på att beskriva och analysera öppet samhällskritiska, visionära verk.

⁴ I Encyclopedia Britannica definieras andravågsfeminismen som en rörelse som uppstod mellan 1960- och 1970-talet: ”In the late 1960s, then, the notion of a women’s rights movement took root at the same time as the civil rights movement, and women of all ages and circumstances were swept up in debates about gender, discrimination, and the nature of equality.”

Jackson var under sitt liv framgångsrik, men efter hennes död verkade offentlighetens entusiasm för hennes arbete svalna. Det konstateras dock i flera texter att intresset för denna författare har växt stadigt under de senaste åren. Savoy (2017) skriver att Jacksons verk är på väg att göra comeback. Bland verken som Penguin nyligen gett ut finns *Dark Tales*, en samling av Jacksons bästa och populäraste noveller. Bland dessa finns ”The Honeymoon of Mrs Smith”. År 1996, över tjugo år efter Jacksons död, gavs en samling med 54 av hennes opublicerade noveller ut. Samlingen gavs namnet *Just an Ordinary Day*.⁵ Av de utvalda 54 verken anser Joyce Carol Oates (1997) att endast sex eller sju var värda att publiceras. Dessa noveller behandlar ämnen såsom kvinnors ensamhet, isolering och ödets obarmhärtighet, teman som är centrala inom Jacksons produktion och gör dessa noveller till fascinerande läsoplevelser (Oates 1997). En av dem, eller rättare sagt två, är de två versionerna av novellen som döpts till ”The Honeymoon of Mrs Smith”. Den andra versionen bär därutöver undertiteln ”The Mystery of the Murdered Bride” och tycks vara oavslutad. Oates (1997:109) beskriver dessa noveller som sagolikhande revideringar av arketyper blåskägg:

In Shirley Jackson's curious version of the Bluebeard legend, "The Honeymoon of Mrs. Smith" [...] the murderous husband's seventh wife, "Mrs. Smith," is mysteriously, maddeningly passive in her role as victim [...]. The author seems to be suggesting in this enigmatic, rather low-keyed tale that the Bluebeard archetype of the murdering husband/helpless bride repeats and repeats and repeats through history.

I denna beskrivning refererar Oates (1997) till den andra versionen av novellen, där Mrs Smith är medveten om det som händer runt henne men framstår som enerverande passiv, nästan som om hon vore en medbrottsling i sitt eget mord. Merle Rubin (1997) skriver att de två olika versionerna av Mrs Smith, huvudkaraktären, är djupt olika: Den första framstår som fullständigt omedveten om ryktena som cirkulerar om mannen hon gift sig med, medan den andra versionen vet om det men verkar inte bry sig. Det finns många påtagliga skillnader mellan de två versionerna av novellen. Den första versionen är först och främst tydligare strukturerad än den andra. Här får läsaren ta del av en linjär handling och en interaktion mellan karaktärerna som avslöjar mycket av mysteriet som novellen kretsar kring. Den andra versionen, där den förtydligande undertiteln kan hittas, är innehållsmässigt mer kryptisk. Medan första versionen av Mrs Smith har rollen som det omedvetna, hjälplösa offret så är den andra versionen, om än lika hjälplös, mer medveten om sin position. I ”The Honeymoon of Mrs Smith” mördar en man

⁵ Laurence Jackson Hyman och Sarah Hyman DeWitt, Jacksons son och dotter, agerade här som redaktörer.

sin fru för att hon förväntar sig det av honom, skriver Helen Oyeyemi (2010). I den första versionen är Mrs Smith väldigt förtjust i sin man och ser fram emot att börja ett nytt liv med honom, ett liv som hon tror kommer sätta stopp för ensamheten hon känt tidigare. Andra versionens Mrs Smith är mer cynisk. Hon är påtagligt ensam och isolerad, trots att hon är gift. Det är tydligt att hon inte gillar mannen som hon valt att gifta sig med, hon är dessutom medveten om vilka konsekvenser det valet för med sig. Detta till synes obegripliga val diskuteras av Valerie Stivers (2019). Hon menar att novellens budskap är att det är bättre att gifta sig med en mördare än att inte gifta sig alls, vilket ger den både en humoristisk och dold samhällskritisk ton. Denna tolkning framstår som trolig om sedd i förhållande till det som diskuteras tidigare om den kvinnliga rollen och erfarenheten som konstant i Jacksons verksamhet. Franklin (2016) skriver att två årtionden innan kvinnorörelsen fick fart utforskade Jackson kvinnans plats i ett samhälle där en make var nödvändig för att bli accepterad. Det är denna plats, och hur den beskrivs i Jacksons novell, som kommer vara uppsatsens fokuspunkt.

Syfte och mål

Syftet med denna uppsats är att belysa hur narratologiska strukturer återspeglar samhällsliga mönster och regelbundenheter som kan tolkas utifrån ett genusperspektiv. För att besvara detta syfte har uppsatsen byggts upp kring två huvudsakliga mål. Först finns här ett intresse för att åskådliggöra hur den utvalda novellen kan tolkas utifrån Fluderniks (2009) definition av berättelse (se avsnitt ”Teoretiska utgångspunkter”). Målet är här att identifiera hur de olika elementen som utgör en berättelse (karaktärer, handling samt rums- och tidsförhållanden) ter sig i novellen och samverkar för att skapa berättelsens fiktiva värld och dess fiktiva samhällsstrukturer. Novellens fiktiva samhällsuppbyggnad har en central roll i framställningen av hur den narratologiska skildringen kan tolkas utifrån principer såsom isärhållande, normskapande och maktskapande (Hirdman 1988, 2001. Se avsnitt ”Teoretiska utgångspunkter”). Målet blir här att åskådliggöra hur samhällsdynamikerna som byggs upp inom novellens narratologiska struktur återspeglar de nedärvda mönstereffekter och regelbundenheter som enligt Hirdmans teori påverkar och beskriver förhållandet mellan könen. Då den mänskliga erfarenheten är avgörande både i Hirdmans och Fluderniks teorier (se ”Teoretiska utgångspunkter”) finns det i denna uppsats ett intresse för att belysa hur det mänskliga agerandet *inom* novellen påverkas på ett narratologiskt plan av nedärvda mönstereffekter och regelbundenheter (Hirdman 1988, 2001)

Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt beskrivs referensramen som denna uppsats utgår från. Här åskådliggörs Hirdmans (1988, 2001) teori kring genussystemet samt Fluderniks (1996, 2009) definition av berättelse och teori kring begreppet *experientiality*.

Yvonne Hirdman: genussystemet

Hirdman (1988:51) skriver att begreppet genussystem ska ”förstås som en dynamisk struktur (system); en beteckning på ett ’nätverk’ av processer, fenomen, föreställningar och förväntningar, vilka genom sin interrelation ger upphov till ett slags mönstereffekter och regelbundenheter.” Hirdman menar med detta att vår föreställning om genus – det vill säga det sociala könet – regleras av en ordningsstruktur som har sitt ursprung i samhällsliga, ekonomiska och politiska mönster. Dessa mönster vilar på två huvudsakliga lagar, det vill säga:

- 1) *Isärhållandet* av könen: Dikotomin manligt–kvinnligt karakteriseras av motsättning. Manliga och kvinnliga verksamhetsfält och egenskaper bör inte beblandas.
- 2) *Hierarki*: Det är mannen som är norm. Det är det manliga som ses som det mänskliga och allmänmänskliga, kvinnligheten byggs upp som ”det andra”.

”Ju mer differentierat ett samhälle blir, desto subtilare och mer komplexa blir isärhållandets/segregeringens uttryck och konsekvenser. Därigenom aktualiseras den andra logiken, den manliga normens logik” skriver Hirdman (1988:51). Det är genom kombinationen av isärhållande och hierarki som den kvinnliga underordningen legitimeras.

På Jämställ.nus (2013) webbsida menas det att isärhållandet av könen upprätthålls av principen enligt vilken män och kvinnor tillskrivs motsatta, fasta egenskaper och uppgifter som kan identifieras både i privata och samhällsrelaterade sammanhang. Dessa skillnader blir meningsskapande och maktskapande. De påverkar hur individen orienterar sig i alla samhällsliga sammanhang då man från födseln konfronteras med dessa kulturella mönster som inte innehåller någonting naturligt eller medfött. Genom konfrontationen med och acceptansen av dessa mönster legitimeras den existerande ordningsstrukturen där man inte kan vara ”en A utan att förtrycka en B” (De Beauvoir 1949 se Hirdman 1988:52). Detta konkretiseras i det som Hirdman beskriver med termen genuskontraktet. Hirdman (2001:84–88) skriver om det stereotypiska genuskontraktet i *Genus – om det stabila föränderliga former*. Här menar hon att detta kontrakt byggs upp kring ”en kulturellt nedärvd, styrd *överenskommelse* av könets gemensamma sammandragande med åtskilda förpliktelser, skyldigheter och rättigheter”. Denna

överenskommelse grundar sig enligt Hirdman (2001:85) på idén enligt vilken mannens uppgift är att ”ta hand” om kvinnan genom att beskydda henne och försörja henne, medan kvinnans roll är att bli omhändertagen, föda barn och sköta hushållet. Man och kvinna rör sig sålunda inom två olika sfärer: mannen arbetar för att kunna beskydda och försörja, medan kvinnan rör sig i hemmet. Här kan motsättningen offentlig/privat, och i vidare utsträckning aktiv/passiv, identifieras. Mannen omhändertar, kvinnan omhändertas.

Fludernik: en definition av berättelse

Monika Fludernik (2009:8) definierar narratologin som ett forskningsfält inom vilket narrativa biståndsdelar studeras och beskrivs utifrån variabler och konstanter som kan kopplas till teoretiska modeller. Hur kan då begreppet *narrative* som narratologin utgår från definieras?

I boken *An Introduction to Narratology* ger Monika Fludernik (2009:6) följande definition: “A narrative is a representation of a possible world in a linguistic and/or visual medium, at whose center there are one or several protagonists of an anthropomorphic nature who are existentially anchored in a temporal and spatial sense and who (mostly) perform goal-directed actions (action ad plot structure).” Här kan ett flertal huvudsakliga kriterier som utgör en berättelse (*narrative*) identifieras. Först använder sig Fludernik (2009:6) av termen *possible worlds*, det vill säga möjliga världar som skapas tack vare språkliga och/eller visuella medel. Utifrån ett språkligt perspektiv är det möjligt att konstatera att meningar använder sig av ord för att skapa karaktärer, händelser, tids- och rumssammanhang för att sedan placera dessa element i någon form av ordning (Fludernik 2009:40). Här återkommer Fludernik sålunda till den ursprungliga definitionen, då det konstateras att språkliga processer skapar narrativa världar, som innehåller hänvisningar till karaktärer, händelser samt tids- och rumssammanhang. Fludernik (2009:2) menar att det är av största vikt för narratologiska studier att skilja mellan hur dessa världar skapas och vad som faktiskt skapas. I denna mening skiljer hon mellan *narrative act*, *narrative discourse* och *story*. Med *narrative act* identifierar Fludernik (2009:2) en bredare definition av *narrative*, då hon anser att all narrativ verksamhet är tätt sammanlänkad med berättaraktiviteten. Hon menar med detta att en narrativ process kan i stora drag sammanfattas som allt som återges av en berättarröst. Begreppen *narrative discourse* och *story* förklarar Fludernik (2009:2) genom att referera till Gerard Genettes (1972) definition av *narration*, *discours* och *histoire*. De första två begreppen refererar till berättandet (*narration*) som handling (*plot*) och berättandet som text eller yttrande (*narrative*). Dessa två begrepp

smälts samman av Fludernik i begreppet *narrative discourse*, som sammantaget innehåller de element som definierar hur en berättelse framförs. Begreppet *histoire* refererar däremot till vad den narrativa diskursen framför, det vill säga vad som berättas. Fludernik (2009:5) menar att en berättelse kan beskrivas som en sekvens av händelser som har en början, mitt och ett slut. Berättelser består alltså av kedjor av händelser, *chains of events*, som leder från en början till ett slut. Narratologins intresse ligger dock inte primärt i en berättelses direkta, kronologiska händelseförlopp, utan fokuserar på hur detta händelseförlopp återberättas och uppfattas. Här identifieras alltså ett huvudsakligt fokus på den mänskliga erfarenheten, fiktiv eller ej. Fokus på den mänskliga faktorn är avgörande menar Fludernik (2009:6). Det som gör en berättelse till en berättelse är att händelseförloppet filtreras genom mänskligt medvetande. Det sista kriteriet som Fludernik (2009:5) diskuterar är kopplat till en berättelses tids- och rumssammanhang. Hon menar att all mänsklig aktivitet (och därmed all fiktiv mänsklig aktivitet) tar plats i vissa fysiska och tidsmässiga omständigheter som påverkar hur människor och därmed karaktärer tänker, känner och relaterar till sin omgivning.

Alla dessa element, det vill säga berättarröst, karaktärer, händelseförlopp, tid och rum skapar ett visst sammanhang som läsaren sedan tolkar utifrån sina egna erfarenheter, tankar och känslor. Fludernik (2009:41) skriver att skapandet av narrativa världar skulle framstå som omöjligt utan läsarens fantasi, då det är läsaren som fyller de luckor som skapas i berättelsen och understödjer den med egna, konkreta föreställningar.

Fludernik: *experientiality* som utgångspunkt

The central thesis of my book *Towards a 'Natural' Narratology* (1996) is (therefore) that narrativity should be detached from its dependence on plot and be redefined as the representation of experientiality. Actions, intentions and feelings are all *part* of the human experience which is reported and, at the same time, evaluated in narratives.

Med dessa ord beskriver Fludernik (2009:109) utgångspunkten för sin teori. Detta citat belyser en huvudsaklig aspekt i Fluderniks teori, det vill säga den mänskliga erfarenhetens avgörande roll inom den narrativa verksamheten. Det är sålunda inte verkligheten, eller rättare sagt den verkligheten som en berättelse återskapar, som är i centrum för Fluderniks modell, utan det mänskliga förhållningsättet gentemot denna verklighet.⁶ Med detta menas att vi producerar

⁶ Caracciolo (2013) placerar Fluderniks teori inom det postklassiska sammanhanget. Susan S. Lanser (2013) menar att narratologins formella ursprung kan förknippas med strömningar som den ryska formalismen, den angloamerikanska nykritiken och den franska strukturalismen. Inom dessa formuleras den klassiska narratologiska teorin, vars mål är att identifiera

berättelser genom att porträttera mänskliga dynamiker och tolkar dessa berättelser genom att observera hur dessa mänskliga dynamiker förhåller sig till den fiktiva omgivningens handlingskurva samt tid- och rumssammanhang. Där mänskliga dynamiker kan hittas finns även samhälleliga dynamiker, dynamiker som i större eller mindre mån kan kopplas till nedärvda föreställningar som påverkar hur människor förhåller sig till varandra och omgivningen. Detta implicerar att de nedärvda, fasta föreställningar om isärhållande, hierarki och egenskapstillskrivande som Hirdman (1988, 2001) teoretiserar kan vara relevanta för hur människor producerar, tolkar och på ett fiktivt plan rör sig inom berättelser. Novellens narratologiska uppbyggnad kan således visa spår av hur den interna mänskliga aktiviteten förhåller sig till de samhällsstrukturer som upprättas och därmed av hur karaktärers agerande påverkas av dem. Fludernik konkretiserar sin teori genom formuleringen av begreppet *experientiality* som är återkommande i hennes arbete inom det narratologiska forskningsfältet. Begreppet definieras som “the quasi-mimetic evocation of real-life experience” (Fludernik 1996).⁷ Caracciolo (2013) menar att *experientiality* står för den kognitiva relationen mellan mänsklig erfarenhet och den semiotiska representationen av den. Med andra ord identifierar Fludernik grunden till sin modell för narratologisk analys i representationen av den mänskliga erfarenheten (Caracciolo 2013). Begreppet *experientiality* bygger kring fyra kognitiva parametrar, det vill säga *embodiment*, *intentionality*, *temporality* och *evaluation* (Caracciolo 2013). Dessa kognitiva parametrar definierar hur den mänskliga erfarenheten förhåller sig till och förkroppsligas inom narrativa strukturer. Den förkroppsligade erfarenheten rör sig inom vissa spatiotemporala förhållanden (*embodiment*), utför målinriktade handlingar (*intentionality*) samt skapar emotivt laddade mentala bilder och minnen hos den mottagande mänskliga erfarenheten (*temporality* och *evaluation*). Koncept såsom mänsklig erfarenhet, spatiotemporala förhållanden och målinriktade handlingar är någonting som är av central betydelse inom Fluderniks (2009) definition av berättelse (se avsnitt ”Fludernik: en definition

universella regler kring stilistiska och strukturella element som tar avstånd från kontextuella, historiska och sociala sammanhang. Den postklassiska narratologiska teorin karakteriserar däremot av ett intresse för att kombinera de klassiska teorierna med kognitiva, postmoderna och kontextbundna perspektiv. Fludernik (2010) menar att den postklassiska narratologin har blomstrat tack vare sammanflätningen av klassisk teori och treenigheten ras, genus och klass. Det faktum att Fluderniks teori tillhör ett sammanhang där kognition och kontext blir avgörande utifrån ett narratologiskt perspektiv är av stor vikt för denna uppsats, då en berättelses narratologiska struktur sätts i förhållande till genusteoretiska parametrar som är tydligt kopplade till kognitiva och kontextuella faktorer.

⁷ Caracciolo (2013) menar att Fluderniks definition måste ses i förhållande till hennes syn på mimesis: “Mimesis must not be identified as imitation but needs to be treated as the artificial and illusionary projection of a semiotic structure which the reader recuperates in terms of a fictional reality. This recuperation, since it is based on cognitive parameters gleaned from real-world experience, inevitably results in an implicit though incomplete homologization of the fictional and the real worlds.” (Fludernik 1996:35)

av berättelse”). Här kan man sålunda identifiera ett samband mellan definitionen, som i denna uppsats agerar som utgångspunkt för den narratologiska analysen, och begreppet *experientiality*.

Metod och material

Då uppsatsens fokus är att beskriva hur en berättelses narrativa struktur (Fludernik 2009) ger upphov till fiktiva samhällsstrukturer och hur dessa kan analyseras utifrån ett genusperspektiv så har valet av metod fallit på en kombination av två olika teorier. Denna kombination består av en renodlad narratologisk analys och en analys där det som framkommit under den narratologiska analysen sätts i relation till Hirdmans genusteori (1988, 2001). I den narratologiska analysen har det utvalda materialet beskrivits utifrån Monika Fluderniks (2009: 6) definition av berättelse (se avsnitt: ”Teoretiska utgångspunkter”). Detta har gjorts för att belysa hur dessa olika element samverkar för att bygga upp berättelsens värld och dess fiktiva samhällsuppbyggnad. Valet av Fluderniks (2009:109) definition av berättelse kan kopplas till hennes teori kring det som definieras med begreppet *experientiality*. Denna teori grundar sig, som tidigare nämnt, på uppfattningen av narrativitet som representation av mänsklig erfarenhet (se avsnitt ”Teoretiska utgångspunkter”). I denna uppsats finns ett intresse för att åskådliggöra hur det mänskliga agerandet inom berättelsen kan sägas spegla de samhällsmönster som skildras i berättelsens narratologiska struktur. Det är detta fokus på den mänskliga erfarenheten som är anledningen till att valet av modell för den narratologiska analysen föll på Fluderniks teori, där definitionen av berättelse är tätt sammanflätad med begreppet *experientiality*.⁸ I den narratologiska analysen beskrivs novellen utifrån de element som skildras inom definitionen av berättelse, element som även figurerar inom teorin kring *experientiality* (se avsnitt ”Fludernik: *experientiality* som utgångspunkt”).⁹

⁸ Här bör ett förtydligande kring begreppet *experientiality* tillkomma. Caracciolo (2013) poängterar att denna teori är i vissa fall tvetydig. Det är till exempel oklart om begreppet ska tolkas som någonting som belyser konkreta, textuella egenskaper eller om det främst definierar psykologiska processer hos mottagaren. Nästan alla termer som Fludernik använder sig av i sin definition av *experientiality* (1996, se avsnitt ”Fludernik: *experientiality* som utgångspunkt”) är kopplade till pågående debatter inom narratologiska forskningsfältet och framstår som öppna för tolkning (Caracciolo 2013). Detta har lett till att teorin använts på kraftigt olika sätt.

⁹ Uppsatsens metodologiska uppbyggnad hade alternativt kunnat utgå från en mer uttalad feministisk teori. Det finns ett flertal narratologiska teorier som bygger kring feministiska mönster. Susan Lanser bidrar till exempel med studier kring genustillskrivning i sammanhang där karaktärsskildringar lämnar utrymme för tolkning. Robyn Warhol tillför intressanta perspektiv kring förhållandet mellan berättarröst och den som berättarrösten adresserar (Fludernik 1999). Fludernik (1999) skriver om det genusteoretiska perspektivet i ”The Genderization of Narrative”. Här understryker hon behovet av en mer omfattande forskning kring genusets inflytande på narratologiska strukturer.

Hur samhällsmönster påverkar och upprätthålls av den mänskliga verksamheten inom novellen blir högst relevant när den narratologiska analysen sätts i förhållande till Hirdmans (1988) teori. Här ligger fokus bland annat på att kartlägga föreställningar om kön och genus som förekommer i novellen och analysera hur de påverkar förhållandet mellan individer. Då uppsatsens huvudsakliga mål är att belysa hur dessa nedärvda föreställningar – samt deras påverkan på hur individer inom novellen agerar och interagerar – gestaltas i berättelsen så framstod kombinationen av Fluderniks (2009) och Hirdmans (1988, 2001) teorier som naturlig. Mer om båda teorierna kan hittas i avsnittet ”Teoretiska utgångspunkter”. Novellen har sålunda undersökts först utifrån det narratologiska perspektivet, där Fluderniks teori agerat som utgångspunkt. Det som framkommit under den narratologiska analysen belyses i uppsatsens andra analys utifrån ett genusvetenskapligt perspektiv som grundar sig på Hirdmans teori. Uppsatsens olika element, det vill säga det som framkommit i det inledande avsnittet samt det tvådelade analysavsnittet, diskuteras sedan i det sista avsnittet. Här dras slutsatser kring de avgörande aspekterna som framkommit i uppsatsen, vilket har som mål att klarlägga kopplingen mellan innehållet och uppsatsens syfte.

Valet av material föll som tidigare nämnt på novellen ”The Honeymoon of Mrs Smith (Version II): The Mystery of the Murdered Bride” av Shirley Jackson. Anledningen till att endast en novell undersökts kan kopplas till analysens dubbla natur. Då både narratologiska och genusteoretiska element belyses framstod detta val av material som gynnsamt då det gör en djupgående analys möjlig. Fluderniks definition består, som tidigare nämnt, av ett flertal element som är avgörande för att konstruera och tolka en berättelse. Därmed anser jag att valet av en djupgående narratologisk analys var det bästa alternativet för att belysa hur dessa element bidrar till och samverkar i den fiktiva världen som Jackson konstruerar. Den djupgående narratologiska analysen kompletteras av en lika djupgående genusinriktad analys. Detta sker då jag valt att lägga lika stort fokus på alla de element som kan vara avgörande för att belysa hur den fiktiva världen är uppbyggd, samt på hur de samhällsstrukturer som dessa element ger upphov till kan tolkas utifrån ett genusteoretiskt perspektiv. En analys av flera noveller hade möjligtvis kunnat bidra med en större inblick i Jacksons litterära produktion, men då fokus här inte ligger på författaren utan på berättelsen hade ett sådant tillvägagångssätt riskerat att medföra en ytlig analys av just berättelsens dynamiker och fiktiva samhällsuppbyggnad. Anledningen till att valet fallit på just denna novell var de teman och motiv som utforskas i Jacksons litterära produktion i stort. Lydia Marie Paerson (2008:III) skriver att Jacksons

litterära fokus är kritiken av det patriarkala normsystemet som styr förväntningarna som finns kring kvinnan och hennes plats i samhället (mer om detta i avsnittet "Bakgrund"). Att utgå från en novell skriven av Jackson kändes därmed som en effektiv premiss för att belysa normsystemet som både Jackson och Hirdman (1988) på olika sätt kritiserar och illustrerar. Som nämnt i kapitlet "Bakgrund" finns det två versioner av denna novell. Anledningen till att valet i detta fall föll på den andra versionen var denna versions intresseväckande förutsättningar. Huvudkaraktären är en kvinna som föredrar att gifta sig med en man som hon vet kommer mörda henne snarare än att inte gifta sig alls. Hela novellen kretsar kring hennes passiva förhållningssätt till situationen hon befinner sig i och hur hon aktivt verkar för att förverkliga denna status av passivitet och nå slutet hon skrivit in sig själv inom. Vad detta säger om karaktären och dess aktivitet, om världen hon rör sig inom och de samhällsstrukturer som upprätthålls gör denna novell till ett material som lämpar sig för denna uppsats dubbla natur.

Analyser

Detta kapitel är uppsatsens huvudsakliga parti. Här analyseras den valda novellen utifrån de premisser som åskådliggörs i kapitlet "Inledning".

Narratologisk analys

I detta avsnitt analyseras Jacksons (1996) novell utifrån Fluderniks (2009) definition av berättelse. Mer specifikt utgår analysen från element såsom handling, karaktärsskildringar samt tids- och rumssammanhang, element som även figurerar i teorin kring begreppet *experientiality* (Fludernik 2009, 1996). Mer om dessa begrepp kan hittas i avsnitten "Metod" och "Teoretiska utgångspunkter".

Action, plot structure och övergripande observationer

När läsaren först träffar Mrs Smith, huvudpersonen, är hon på väg in i en ospecificerad matbutik. Här presenteras sålunda en början *in medias res*, då karaktären porträtteras mitt i en handling. När personerna som finns på plats ser henne tystnar deras samtal, och all uppmärksamhet riktas mot henne. I följande citat introduceras den första scenens rumsliga sammanhang och karaktärer:

When she came into the grocery she obviously interrupted a conversation about herself and her husband. The grocer leaning across the counter to speak confidentially to a customer straightened up abruptly and signaled at her with his eyes, so that the customer, in a fairly obvious attempt at dissimulation, looked stubbornly in the opposite direction for almost a minute before turning quickly to take one swift, eager look. (s. 99)

Läsaren kan, redan från första meningen, börja spekulera kring *vem* det är som ser. Det är tydligt redan vid en första läsning att det handlar om ett tredjepersonsperspektiv. Berättelsen återges antingen av en extern berättarröst eller av en intern berättarröst i form av en *reflector figure*, det vill säga en karaktär genom vars ögon och inre läsaren får ta del av händelserna (Fludernik 2009:28). Det är än oklart om scenen beskrivs utifrån ett externt perspektiv eller Mrs Smiths medvetande. Läsaren kan därmed inte riktigt konstatera om scenen återberättas eller visas. Mrs Smith interagerar här med spicerihandlaren medan hon fortsätter känna sig iakttagen: "She had a clear sense of people moving closer, as though the dozen other customers, the grocer, the butcher, the clerks, were pressing against her, listening avidly." (s. 99) Här klargörs att berättarrösten har tillgång till karaktärens känslor och tankar, vilket bekräftas i följande stycke:

She thought: how silly of all of us – I'm not sure any more than *they* are, we all of us only suspect, and of course there won't be any way of knowing for sure ... but still it would be a shame to have all that food in the kitchen, and let it go to waste, just rotting there while ... (s. 99)

Berättelsen återges sålunda antingen av en intern *reflector figure* eller en allvetande (*omniscient*) extern berättarröst som kan ta sig in i karaktärers tankar och tolka deras känslor, samt vet allt om vad som har hänt, händer och kommer hända. Novellen presenterar inga direkta klartecken kring vilket perspektiv som används, det kan dock påstås att läsaren har att göra med en extern berättarröst när ett perspektivskifte sker i följande mening: "The woman in the lending library, the landlady, had given her the nervous, appraising look, *wondering* if she knew, if anyone had told her, *wondering* if they dared." (s. 100) Eftersom flera karaktärers tankar (*wondering*) beskrivs kan det alltså hävdas att det inte kan handla om en *reflector figure*, då en sådan är intern och har i vanliga fall endast tillgång till sina egna tankar. Läsaren kan således dra slutsatsen att det handlar om en extern berättarröst som beskriver och därmed förmedlar både vad den ser och vad karaktärer tänker och känner. Dock bryts detta mönster ofta i huvudkaraktärens tankar, där ett förstapersonsperspektiv (och we-perspektiv, vilket kommer diskuteras längre fram) presenteras. I dessa fall fungerar den externa berättarrösten som en inkörsport till karaktärens inre, utan att träda emellan mottagaren och karaktären. Det är via karaktärernas tankar som läsaren först får tillgång till mer information om vad det är som

försiggår. Det som kan konstateras tidigt i novellen är att alla i matbutiken verkar vara intresserade av Mrs Smiths närvaro. De reagerar snabbt och vissa tittar medvetet åt andra hållet, vilket signalerar att hon inte passerar obemärkt förbi. Meningen "she obviously interrupted a conversation about her and her husband" (s. 99) indikerar att även hennes man verkar vara omtalad. I den ovan citerade tanken visar Mrs Smith att hon inte vill handla för mycket då hon inte vill att maten ska gå till spillo. Detta visar på att någonting kommer förhindra henne från att konsumera mer mat än det hon handlar vid just detta tillfälle, kvinnans framtidsplaner verkar sväva i ovisshet. I följande tanke får läsaren veta att uppmärksamheten som Mr och Mrs Smith får förmodligen beror på någonting negativt, då de inte vill ha henne i närheten:

One good thing, she was thinking about all this – I never have to *wait* anywhere. It's as though everyone knew I was in a hurry to get small things done. And I suppose no one really wants me around for very long, not after they've had their good look at me and gotten something to talk about.
(s. 100)

Det som kan konstateras utifrån det som belysts hittills är att den externa, allvetande berättarrösten beskriver en scen där huvudkaraktären först introduceras till läsaren. Sammanhanget är oklart, det enda som framkommer tydligt är att scenen utspelar sig i en matbutik. Karaktärerna omkring Mrs Smith beskrivs endast utifrån vilken funktion (the butcher, the grocer, the customer) de fyller i situationen och det enda handlingsmässiga klartecknet som ges är att paret Smith verkar vara i centrum för något oklart rykte. Till en början är de enda tankarna som läsaren har tillgång till Mrs Smiths, den enda karaktären som benämns med hennes namn. Dessa tankar är ofta direkt rapporterade och liknar repliker i en dialog eller monolog. Hittills har elementen som samlats in varit otillräckliga för att skapa ett tydligt sammanhang, men dialogelementen kan kanske bidra med några av de pusselbitar som saknas. Ett exempel är följande:

"What'll it be for you this morning?" he asked, his eyes moving to the right and left to ensure that all present observed him speaking boldly to Mrs Smith.
"I don't need very much," she said. "I may be going away over the weekend."
A long sigh swept through the store [...]. (s. 99)

Här får läsaren veta att anledningen till att Mrs Smith väljer att inte köpa mycket mat är att hon kanske kommer lämna den ospecificerade platsen över helgen. Meningen skapar en reaktion hos de som tjuvlyssnar i form av en lång suck. Följande replik, som utformas som en monolog, visar ett försök från specerihandlaren sida att diskutera ryktet med Mrs Smith. Om

specerihandlaren någonsin uttalar dessa ord, eller om Mrs Smith endast föreställer sig mannens replik, är oklart.

”Listen, Mrs Smith, it would start, we don’t want to make any trouble or anything, and of course it isn’t as though anyone around here was *sure*, but I guess you must know by now that it all looks mighty suspicious, and we just figured [...], we all got talking, and we figured – well, we figured someone ought to say something to you about it. I guess people must have made this mistake before about you? Or your husband? Because of course no one likes to come right out and *say* a thing like that, when they could so easily be wrong. And of course the more everyone talks about this kind of thing, the harder it is to know whether you’re right or not ...” (s. 100)

Här börjar läsaren inse att ryktet berör någonting som folk viskar om men inte vågar prata om med Mrs Smith. Detta förstärks i stycket som följer, där berättarrösten återberättar någonting som hänt tidigare i förhållande till den beskrivna scenen. Här konstateras att flera personer försökt tala med Mrs Smith om ryktet, men aldrig lyckats få fram något sammanhängande om det. För att få en tydlig uppfattning om Mrs Smiths position behöver läsaren förlita sig på berättarröstens kommentarer, som till exempel i följande stycke:

She was different in their eyes, she was marked; if the dreadful fact were not true (and they all hoped it was), she was in a position of such incredible, extreme embarrassment that their solicitude was even more deserved. If the dreadful fact *were* true (and they all hoped it was), they had none of them, the landlady, the grocer, the clerks, the druggist, lived in vain, gone through their days without the supreme excitement of being close to and yet secure from an unbearable situation. If the dreadful fact *were* true (and they all hoped it was), Mrs Smith was, for them, a salvation and a heroine, a fragile, lovely creature whose preservation was in hands other than theirs. (s. 101)

Detta stycke presenterar en helt extern berättarröst som värderar och kommenterar berättelsens handling. Det som startade ryktet kring Mr och Mrs Smith kallas här för ”a dreadful fact”, en hemsk företeelse. Vare sig denna företeelse är sann eller inte så beskriver berättarrösten hur den påverkar Mrs Smith och personerna som hon har runt omkring.

I det senast citerade stycket agerar den externa berättarrösten som kommentator. Den kommenterar och värderar ”deras” beteende och belyser hur Mrs Smiths status ser ut. De som berättarrösten kallar för ”them” är den ospecificerade massan av individer som tillhör samhället som Mr och Mrs Smith rör sig inom. Under vistelsen i matbutiken resonerar Mrs Smith kring sin position i förhållande till ryktet: “She, at least, was almost not in doubt; she had known almost certainly that the dreadful fact was true for three weeks and six days, since she had met it face to face on a bench facing the ocean.” (s. 101) Den sista citerade meningen indikerar att en analeps är på väg att ske. Från det som visas av berättarrösten är det möjligt att dra slutsatsen

att läsaren förs tillbaka till en specifik tidpunkt där Mr och Mrs Smith befinner sig vid en ospecificerad ocean:

”I hope you won’t think I’m rude,” Mr Smith had said at that moment, ”if I open a conversation by saying that it’s a lovely day.”

She thought he was incredibly daring, she thought he was unbelievably vulgar, but she did not think he was rude; it was a word ridiculous when applied to him.

”No,” she had said, recognizing him, ”I don’t think you’re rude.” (s. 101)

Det är första gången karaktären Mr Smith är närvarande, och inte endast talad eller tänkt om. Även här är de enda tankarna som framkommer Mrs Smiths, specifikt när följande formulering presenteras: ”She thought he was incredibly daring, she thought he was unbelievably vulgar, but she did not think he was rude; it was a word ridiculous when applied to him.” Detta tänks i reaktion till den direkt överförda dialogen, där Mr Smith säger att han hoppas att hon inte tycker han är otrevlig (”I hope you don’t think I’m rude”). Här får läsaren alltså en inblick i vad Mrs Smith tycker om Mr Smith. Efter detta följer ytterligare ett introspektivt stycke där den externa berättarrösten parafrazerar och överför Mrs Smiths tankar och känslor. Här framgår det att det huvudsakliga händelseförloppet utspelar sig tre veckor och sex dagar längre fram i tiden i förhållande till den tidigare återgivna tillbakablicken. Delen av novellen som följer denna tillbakablick är den som är mest dialogrik. Här sker därmed ett skifte från en berättarteknik som främst förlitar sig på det berättarrösten återger till en sådan där berättarrösten kan anses ta ett steg tillbaka och låta karaktärerna tala för sig själva genom det som *visas* (Fludernik 2009:35). Efter den ovan nämnda analepsen förs läsaren tillbaka till berättelsens nutid, där karaktären som är mest närvarande i novellen efter Mrs Smith, Mrs Jones, introduceras. Läsaren ser henne för första gången när Mrs Smith är säker på att hon nått dörren till sin lägenhet utan att väcka uppmärksamhet, men hör strax efter Mrs Jones påträngande röst. Trots att denna del är dialogrik flikar berättarrösten in för att fylla de tomrum om skapas. Det påstås bland annat att: “Mrs Smith had thought early in the week that a loud crash from her apartment would be the sweetest thing she could do for Mrs Jones, but by now it no longer seemed important: Mrs Jones could live as well on the most minute crumbs.” (s. 103) Detta indikerar att Mrs Jones också fallit offer för spänningen kring ryktet. Hon framstår här som påflugan, vilket kan konstateras när hon säger “I thought you’d never get home.” Hon följer med in i lägenheten som beskrivs med adjektiv såsom ”bare”, ”small”, ”dirty” och ”empty”. Berättarrösten konstaterar att Mrs Smith inte packat upp så mycket kläder för att hon helt enkelt inte sett någon mening med det, då hon förmodligen inte skulle behöva dem. Den lilla matinhandlingen tas upp igen när Mrs Jones

säger ”*you* certainly aren’t planning to do much cooking this weekend.” Mrs Smith svarar “I thought I might be going away” (s. 103), vilket ännu en gång för läsarens tankar till den obestämda framtiden. Efter detta yttrar Mrs Jones flera repliker utan att Mrs Smith ges utrymme att svara. I dessa repliker kan ett antal element som för narrationen framåt identifieras. Precis som specerihandlaren gjort tidigare försöker Mrs Jones diskutera det som ”folk talar om”. Läsaren får veta vad Mrs Smith och Mrs Jones heter i förnamn. Varken Helen eller Polly kommer dock användas av berättarrösten i det som kvarstår av novellen, förutom i ett fåtal fall där Helen används som komplement till efternamnet Smith och Bertram, som är karaktärens efternamn som ogift. Här förekommer ytterligare något intressant utifrån det narratologiska perspektivet. Som tidigare nämnt används förstapersonsperspektivet ett flertal gånger för att direkt överföra Mrs Smiths tankar. Detta sker även här, men i stället för ett ”I-perspektiv” presenteras här ett ”we- perspektiv”, vilket indikerar Mrs Smith och Mrs Jones. Detta skapar en känsla av närhet mellan kvinnorna som intensifieras av det faktum att Mrs Smith påstår att de är ”samma person” (mer om detta i avsnittet ”Genusteoretisk analys”) Efter detta får läsaren reda på att Mrs Smith inte är särskilt betagen i sin man, då hon bekräftar Mrs Jones kommentar ”you’re not *that* wrapped up in your husband.” (s. 104) Det är i följande dialog som ljus kastas över situationen karaktärerna befinner sig i, ”the terrible business”, som Mrs Jones uttrycker det. I dialogen mellan kvinnorna kan ett antal intressanta element belysas. Mr och Mrs Smith beskrivs som ”people of reasonably mature age” (s.104). De är alltså inte unga, vilket de andra verkar reagera på då de är nygifta. Mrs Smith beskrivs som ”ladylike”, medan man återigen kopplar adjektivet ”rude”, oförsämd, till mannen. De har dessutom pengar och verkar inte passa in i ett samhälle där andra verkar ha det mer ekonomiskt sparsamt. ”You don’t belong in this house, in this neighborhood” (s. 105) påstår Mrs Jones. Alla dessa anledningar ges av Mrs Jones för att legitimera varför folk verkar undra över paret, och lägger sedan till en viktig detalj. Hon påpekar nämligen att det har börjat cirkulera tidningar där bilder på någon som liknar Mr Smith kan ses. ”And him looking just like the man in the paper who mur—” börjar Mrs Jones säga, innan hon avbryter sig själv. Läsaren behöver här bara lägga till några bokstäver för att förstå vad hon syftar på: murdered. Mr Smith ser ut som någon som mördat, vem är oklart. ”New bride. Cheap apartment. You made a will in his favor? Insurance?” (s. 105) summerar Mrs Jones, och indikerar på så sätt någonting som belyser sanningen bakom ryktet: Mr och Mrs Smith har testamenterat till varandras förmån och tecknat livförsäkring. Mrs Smith poängterar här att deras situation egentligen inte är ovanlig och att ingen är säker på någonting, trots att

hon själv tror sig veta sanningen, vilket hon bekräftat tidigare. Angående sanningshalten i ryktet påstår Mrs Smith följande: "I keep telling you", Mrs Smith said, "there's only one way I can ever know for sure." Mrs Jones svarar här "don't *talk* like that." (s.105) Att Mrs Jones anser att de inte bör tala om "the only way to know for sure" framgår två gånger. Sedan konstateras det att hon inte kan lämna sin man för att hon inte har skäl som är goda nog för att göra ett sådant val. Nu har läsaren tillgång till tillräckligt mycket information för att pussla ihop ett möjligt scenario: Mrs och Mr Smith har varit gifta i några veckor och har hunnit testamentera i varandras förmån samt teckna livförsäkring. De är båda vuxna och passar inte alls in på platsen där de valt att spendera smekmånaden. Samhällets invånare spekulerar dessutom kring paret. Spekulationerna kretsar kring ett rykte som berör de två. Det har skrivits om någon som liknar mannen i tidningen och Mrs Smith verkar inte hysa några starkare känslor gentemot honom. Hon har följt sitt öde, påstår hon. I första tillbakablicken, där läsaren får se paret interagera, påstås det att Mrs Smith känt igen Mr Smith under deras möte vid oceanen. Inget förtydligande ges här, men läsaren kan spekulera kring möjligheten att Mrs Smith sett den omdiskuterade tidningsartikeln där en bild av någon som liknar Mr Smith presenteras. I tidningen står det om vissa detaljer som Mrs Smith påstår sig inte ha läst mycket om, men Mrs Smith och Mrs Jones talar ändå om en kniv och ett badkar:

"Well, I mean," said Mrs Smith in explanation, "even if I discovered, say, a knife – what difference would it make?"

"But he doesn't do it with –" Mrs Jones began, and stopped abruptly again.

"I know," Mrs Smith said. "As I recall the details – and I haven't read much about them, after all – he generally does it –"

"In the bathtub," Mrs Jones said, and shivered. "I don't know but what a knife would be better," she said. (s. 106)

Scenariot blir på så sätt allt tydligare. Efter konversationen lämnar Mrs Jones lägenheten med uppmaningarna "and remember – all you have to do is scream. We'll be waiting." (s. 105) och "don't take baths." (s. 106) Denna sista mening kan sättas i förhållande till det som de två kvinnorna diskuterat tidigare. "He does it in the bath" konstaterar de. Dessa uppmaningar ges efter att Mrs Jones erbjudit sin och maken Eds hjälp. Den externa berättarrösten ger läsaren en inblick i Mrs Smiths tankar genom att parafrasera dem: hon tänker tillbaka på sitt liv i faderns hem, som beskrivs med adjektiv som "peaceful", "well-ordered" och "placid". Här konstateras det att hon sällan stannade upp för att fundera kring framtiden, upptagen som hon var av hushållssysslor, och att det blivit tydligt efter hennes fars död att det liv hon levt inte var en

produkt av hennes egna ansträngningar, utan var hennes fars förtjänst. När Mrs Smith, född Helen Bertram, får chansen att fortsätta med hennes ”patterned existence” (s. 107) genom att gifta sig med Mr Smith tar hon den. Här förekommer ytterligare en analeps där berättarrösten återger dagen då paret Smith ingått giftermål.

She had worn her best dark-blue dress to be married in, and Mr Smith had worn a dark-blue suit so that they looked unnervingly alike when they went down the street together. They had gone directly to the lawyer’s, for the wills, and then to the insurance company. (s. 107)

Här pekas det återigen på testamentet och försäkringen. Paret har alltså inte slösat någon tid. Det refereras ofta även till Mrs Smiths barndomshem och hennes far på ett sätt som antyder ett visst ekonomiskt välstånd, medan livet som Mr Smith givit henne beskrivs på ett sätt som får honom att framstå som smaklös och billig. Tidigare nämns det att paret är välbärgat, men att mannen vill leva sparsamt och kvinnan fått rätta sig efter det. ”I could not endure spending the rest of my life with that tawdry sort of thing” tänker hon, för att sedan skifta tankarna från det förflutna och samtiden till det som är på väg att ske: ”It will have to be soon, she thought immediately after, people are beginning to wonder too openly.” (s. 108) Den framtida händelsen som hela novellen kretsar kring – berättelsens klimax – är alltså på väg att äga rum. Novellen når sålunda sitt slut, och det är i de sista styckena som Mr Smith framträder för första gången i novellens nutid.

She had finished her fourth cup of coffee – drinking by now hastily and even desperately – when she heard her husband’s step on the stairs. They were still a little embarrassed with one another, so that she hesitated about going to meet him just long enough for him to open the door, and then she came over to him awkwardly and, not knowing still whether he wanted to kiss her when he came home, stood expectantly until he came politely over to her and kissed her cheek. (s.108)

Här framgår det att de två inte känt varandra länge, då de fortfarande är tafatta och besvärade i varandras närvaro. De vet inte om de ska kyssas när mannen kommer hem. Han har en present med sig till Mrs Smith, i form av en godisask, men kvinnan ifrågasätter den uppvisade hängivenheten: ”She thought, of course, it’s supposed to be left over, it’s to prove the new husband still brings present to his bride.” (s. 108) Hon tvekar först med att ta en karamell för att inte förstöra aptiten inför middagen, men kommer sedan på sig själv: ”It probably doesn’t matter, tonight.” (s. 108) Hon bjuder mannen på en, och han tackar ja. Novellen närmar sig sitt slut. Mrs Smith hade rätt, ingen mat kommer behövas över helgen.

Mrs Smith told herself it would ruin everything to say anything now, and she sat down on the couch next to her husband and said, "I'm a little tired, I think."

"A week of marriage was too much for you," he said, and patted her hand. "We'll have to see that you get more rest."

Why does it take so long, why *does* it take so long? Mrs Smith thought; she stood up again and walked across the room nervously to look out the window; Mr Jones was just coming up the front steps and he looked up and saw her and waved. Why does it take so long? she thought again, and turned and said to her husband, "Well?"

"I suppose so," Mr Smith said, and got up wearily from the couch. (s. 109)

Novellens slut nås i samband med dess klimax. Som läsare har man alltså inget annat val än att spekulera kring slutet, samt vad hela novellens handling kretsar kring.

Karaktärsanalys

I detta avsnitt återges en ingående analys av novellens huvudsakliga karaktärer, det vill säga Mrs Smith, Mrs Jones och Mr Smith.

Mrs Smith

Första gången läsaren träffar Mrs Smith är hon på väg in i en matbutik. Ingen direkt beskrivning av karaktärens utseende ges, mer än att hon har brunt hår och bär bruna kläder. Den allmänna känslan av obestämdhet förstärks av karaktärens anonyma efternamn.¹⁰ Hon beskrivs som "mature of age", alltså vuxen, och förfinad, eller "sort of refined and ladylike" (s. 104) som Mrs Jones definierar henne. Hon är novellens huvudkaraktär. Hon är även den som berättarrösten följer och vars tankar och känslor läsaren främst får ta del av. Det som avslöjas om henne tidigt i novellen är att något rykte verkar följa henne och hennes man. De har varit gifta i några veckor när händelserna i novellen äger rum, och verkar i övrigt inte ha känt varandra speciellt länge. Ryktena som rör sig kring paret visar sig vara kopplade till mannen, Mr Smith. Ryktet beskrivs som "a dreadful fact" (s. 101) men ingen verkar veta säkert. Det huvudsakliga händelseförloppet visar dem när de befinner sig på bröllopsresa i vad som verkar vara en mindre stad. De bor i en billig lägenhet i ett fattigt område som inte passar dem då de beskrivs som ekonomiskt bemedlade. Mrs Smith har hört om ryktena och verkar själv vara säker på att de är sanna. Läsaren får heller ingen direkt beskrivning av karaktärens personlighet, men det är möjligt att pussla ihop en uppfattning om den tack vare det som berättarrösten säger om henne, vad hon tänker och gör samt hur hennes förflutna ser ut. Först och främst verkar hon tro att hon är fast i situationen hon befinner sig i, och accepterar sitt öde:

¹⁰ Smith befinner sig högst upp på listan över USA:s vanligaste efternamn (namecenus.com).

If she had ever tried to phrase it to herself – it would hardly be possible to describe it to anyone else – she might have said, in the faintly clerical idiom she had learned so thoroughly, that she had been chosen for this, or that it was like being carried unresisting on the surface of a river which took her on inevitably into the sea. Or she might have said that, just as in her whole life before she had not questioned the decisions of her father but had done quietly as she was told, so it was a relief to know that there was now someone again to decide for her, and that her life, inevitable as it had been before, was now clear as well. (s. 100)

I dessa få rader får läsaren en ganska tydlig bild av karaktären: Hon kan beskrivas som en passiv individ som inte motsätter sig utan accepterar andras val. Hon går från sin fars hem till sin man utan att tveka, då hon påstår sig inte ha något annat val än att följa livsmönstret som verkar vara förbestämd för henne. Att bryta detta mönster skulle endast innebära början på en ny, mödosam resa som endast skulle leda till samma slut:

The three flights of stairs were narrow and high, and Mrs Smith, with the immediate recognition of symbols she had inherited, had always had, potentially, and was now using almost exclusively, saw the eternal steps going up and up as an irrevocable design for her life; she had really no choice but to go up, wearily if she chose; if she turned and went down again, retracing laboriously the small progress she had made, she would merely have to go up another way, beginning, as she now almost realized, beginning again a search which could only, for her, have but one ending. (s. 100)

Längre in i berättelsen får läsaren veta att hon heter Helen i förnamn, och att hennes efternamn som ogift var Bertram. Trots att hon är medveten om att ryktet går så verkar hon inte vilja ge upp sin värdighet ("Pride would not allow her to make any concessions to her position"). Inom sig verkar hon vara övertygad om att ryktet stämmer, när hon talar med andra karaktärer står hon dock fast vid det faktum att ingen kan veta säkert. Hon accepterar hennes mans sparsamhet och har testamenterat till hans förmån samt tecknat livförsäkring. Allt detta ses som misstänkt av andra karaktärer i berättelsen, speciellt med tanke på att hon inte verkar vara speciellt förtjust i sin man. Hon kallar honom för vulgär och smaklös i ett flertal sammanhang. Hon verkar ofta jämföra sitt nya liv med sitt gamla, där hon bodde hos sin far, på ett sätt som får det gamla livet att framträda som tryggt och fridfullt:

It had not been so in her father's life, where a peaceful, well-ordered existence went placidly on among objects which, if not lovely, had at least the pleasures of familiarity, and the near-beauty of order, and Mrs Smith, who had then been Helen Bertram, had been able to spend long days working in the garden, or mending her father's socks, or baking the nut cake she had learned from her mother, and pausing only occasionally to wonder what was going to happen to her in her life. (S. 105)

Däremot verkar hon se på sitt nya liv med kritiska ögon, som till exempel när hon ser på det hon har omkring sig som smaklöst, billigt och slitet. På ett flertal ställen beskriver berättarrösten

henne som ömtålig och hjälplös. Den allmänna bilden som skapas är den av en kvinna som passivt accepterar det som händer henne. Hon flyter med händelserna utan att motsätta sig vad andra vill och låter männen i sitt liv forma hennes tillvaro. Hon vet redan innan hon ingår i äktenskap med Mr Smith att han är på väg att göra någonting fruktansvärt, men hon väljer ändå att gifta sig med honom och stanna hos honom.

Mrs Jones

Mrs Jones är karaktären som får näst mest utrymme i novellen. Hon beskrivs av Mr Smith som en "old busybody". Det handlar alltså om en äldre kvinna som verkar ha en tendens att lägga näsan i blöt, vilket bekräftas av hennes beteende genom novellen. Läsaren ser henne för första gången när Mrs Smith är på väg in till lägenheten, vilket pekar på att det handlar om en granne som bor på våningen under paret Smith.

For a minute, going on up the next flight, she thought she had got safely past, but then, almost as she reached her own door, the door on the second landing opened and Mrs Jones called, piercingly and as though she had run from some back recess of her apartment to the door when she heard footsteps. (s. 100)

Här ges, som i Mrs Smiths fall, ingen direkt beskrivning av hur hon ser ut, karaktären presenteras genom det som sägs och görs. Känslan av anonymitet förstärks även här via valet av ett anonymt efternamn.¹¹ Läsaren får dock en insyn i hur hon är klädd, det vill säga: "a green and pink flowered housedress and bedroom slippers" (s. 104). Hon beskrivs med ord som "solidly" och "earnestly". Karaktären interagerar här endast med Mrs Smith, när hon följer den yngre kvinnan in till hennes lägenhet för att diskutera ryktet som cirkulerar. Det är genom dialogen mellan dessa två kvinnor som läsaren börjar få en klarare inblick i vad ryktet faktiskt handlar om. Att kvinnan känner sig rättfärdigad att ta upp saken med Mrs Smith kan konstateras i följande stycke:

"Look, why this "Mrs" all the time? You call me Polly, and from now on I'll call you Helen. All right?" She smiled, and Mrs Smith, smiling back, thought, how do they find out your first name? "Well, now, look here, Helen," Mrs Jones went on, determined to establish her new familiarity immediately, "I think it's time someone sat down and talked sensibly to you. I mean, you must know by now pretty well what people are saying." (s. 103)

Mrs Jones försöker skapa någon form av personlig kontakt med den nyligen inflyttade grannen. Hon heter Polly, och det är tack vare henne som läsaren först får reda på att Mrs Smith heter

¹¹ Jones är idag USA:s fjärde mest utspridda efternamn (namecensus.com).

Helen. Det framgår här att Mrs Smith aldrig berättat om sitt förnamn, utan att kvinnan måste ha fått reda på det på något annat sätt. Efter försöket att skapa en personlig relation till Mrs Smith går Mrs Jones över till att, med extrem ärlighet som kan framstå som ohövlighet, ge hennes perspektiv på hela händelsen. Hon försöker samtidigt få en uppfattning om vad Mrs Smith tänker och tycker om det som sker, samt om hon vet mer än vad hon först berättat. "I think you must know better than that, [...] you're not *that* wrapped up in your husband", säger hon, och pekar därmed på en viktig del i novellens handling: Det finns ett visst avstånd mellan Mr och Mrs Smith som man inte förväntar sig från ett nygift par. Mrs Jones beskrivs som cynisk när hon nämner att paret Smith inte är ett ungt sådant, och att det är tydligt att de två har olika bakgrunder.

"You came here a week ago, newly married, and moved into this apartment with your husband. The very first day you were here, people thought there was something funny. In the first place, you two didn't act like you were the types for each other at all. You know what I mean – you so sort of refined and ladylike, and him ..." (s. 103)

Här återges alltså bilden av en äldre kvinna som bor i ett fattigt område och verkar njuta av den uppståndelsen som det nyinflyttade paret har väckt, samtidigt som hon verkar vilja hjälpa den andra kvinnan. Hon beskrivs som cynisk, ärlig och påflugen.

Mr Smith

Mr Smith är den karaktären som befinner sig på tredje plats i förhållande till fysisk närvaro i novellen. Anledningen till detta är att han endast figurerar i tillbakablickar och i slutet. Trots detta verkar en stor del av novellens innehåll kretsa kring honom och frun. Han talar för första gången under en analeps där de framtida Mr och Mrs Smith avbildas vid en ocean. Det är i detta sammanhang som Mrs Smith påstår att det vore löjligt att beskriva Mr Smith som "rude". Varför Mrs Smith anser termen "rude" vara löjlig i förhållande till honom får läsaren aldrig riktigt veta. Även Mr Smiths fall så presenteras aldrig hans utseende, mer än att han har en blå kostym på sig när han gifter sig. Det som sägs om efternamnet Smith i analysen av Mrs Smith är sålunda relevant även i förhållande till maken. Det som framträder om honom här är att hans fru ser honom som våghalsig och vulgär, och att hon dessutom känt igen honom, vilket pekar på att hon förmodligen sett honom i något tidigare sammanhang. "A man gets very lonesome, I think", säger han under ett restaurangbesök, "a man alone needs to find himself company." (s. 101) Här får läsaren alltså en hint det avstånd om verkar finnas mellan Mr och Mrs Smith. Han talar

inte om sig själv i första person, vilket ger intrycket av att karaktären försöker hålla distans från situationen. Mannen beskrivs sedan som ekonomiskt sparsam, men ändå bemedlad:

They both felt soberly that the fairly large mutual bank account they now had ought not to be squandered unnecessarily, but should be kept as nearly intact as possible; they had not discussed this, but Mrs Smith's instinctive tactful respect for her husband's methods led her to fall in with him silently in his routine of economy. (s. 102)

Här framkommer det att paret har ett gemensamt bankkonto, vilket längre fram kan ses som en ledtråd till varför det talas om honom och frun. Under samtalet mellan Mrs Smith och Mrs Jones får läsaren reda på att han inte är en ung man och att han ses som oförskämnd av andra, förutom av hans fru som i allmänhet verkar hålla en viss distans från honom. Här får läsaren även veta att det har skrivits om någon som liknar honom i tidningen. Dessutom verkar det som att Mrs Smith förväntar sig att hitta en kniv i hans fickor, medan Mrs Jones påstår att ”det inte är så han gör det”, utan att han gör det i ett badkar. Utifrån detta, samt Mrs Jones slutliga uppmaningar till Mrs Smith, kan vissa slutsatser dras. Läsaren får aldrig reda på exakt vad det är han gör, men kan samla på sig tillräckligt mycket information för att kunna spekulera kring tidningsartiklar, testamenten, livförsäkringar, knivar och badkar. Ytterligare en analeps där han syns är när berättarrösten återger deras bröllopsdag. Han köper en filthund åt den nyblivna Mrs Smith som hon beskriver som ”smaklös”, och sedan ger de sig av för att tillbringa smekmånaden i en billig lägenhet i ett fattigt område. Här skulle man kunna dra slutsatsen att han inte verkar vilja spendera onödiga pengar på temporära bekvämligheter, vilket även kan ses i det faktum att paret inte verkar äga speciellt mycket kläder. Slutligen figurerar han i novellens sista del, där han kommer hem och en besvärad stämning uppstår mellan honom och frun, en stämning som leder till ett öppet slut där de båda är på väg att göra någonting som aldrig berättas.

Tid och rum

Novellen genomsyras som tidigare nämnt av ett visst känslomässigt och fysiskt distanstagande, vilket delvis beror på det faktum att läsaren inte får några specifika anvisningar om när och var novellen utspelar sig. Några ledtrådar ges under Mrs Smith och Mrs Jones samtal: ”You didn't look like you belonged in this house, or in this neighborhood, because you always had plenty of money, which, believe me, the rest of us don't, and you always acted sort of as though you ought to be in a better kind of situation” (s. 105), säger Mrs Jones. Här förstår läsaren sålunda att det handlar om en fattigare del av någon okänd stad, som aldrig nämns. Den första scenen

utspelar sig i en ospecificerad matbutik och i en tillbakablick refererar berättarrösten till en del personer som har yrkesroller som kan kopplas till urbana miljöer: The man in the liquor store, the man in the drug store, the lady in the library. Dessutom bor paret i en lägenhet, vilket också tyder på att det handlar om en stad. Det faktum att ryktet verkar ha spridit sig fort och att alla vet vem Mrs Smith är kanske tyder på att det handlar om en mindre stad. Läsaren skulle kunna dra slutsatsen att staden befinner sig i USA, med tanke på att novellen hör hemma i genren *American Gothic* (se avsnitt "Bakgrund"). Läsaren får även erfara tillbakablickar som utspelar sig på ett flertal platser: Den första beskriver en scen där Mr och Mrs Smith befinner sig i närheten av oceanen. Läsaren kan få intrycket att det är i närheten av denna plats som paret äter på en restaurang där "även servetterna luktar fisk", vilket kanske inte tyder på ett speciellt raffinerat ställe. Detta kan kopplas till det faktum att paret lever sparsamt, även om de är bemedlade. Detta kan även ses i lägenheten de bor i, som beskrivs som liten och smutsig och lokaliserar den i ett fattigare område:

Three weeks and six days later, turning to go in through the door of the shabby apartment house [...] She followed Mrs Smith into the bare little room which, with a small bedroom, a dirty kitchen, and a bath, was the honeymoon home of Mr and Mrs Smith. [...] she had not bothered to unpack many things and the closet looked empty; there were two or three dresses and a light overcoat and extra suit of Mr Smith's; this was so obviously only a temporary home for them both, a stopping-place. (s. 102)

Ytterligare en plats som nämns är den där de befann sig dagen då de gifte sig. Läsaren får inga tydliga hänvisningar till att det handlar om staden paret Smith befinner sig i under novellens nutid, men det finns ändå tydliga ledtrådar som pekar på att det handlar om en urban miljö då gator, gatstånd, försäkringsföretag och advokatfirmor finns på plats:

She had worn her best dark-blue dress to be married in, and Mr Smith had worn a dark-blue suit so that they looked unnervingly alike when they went down the street together. They had gone directly to the lawyer's, for the wills, and then to the insurance company. On the way, Mr Smith had insisted on stopping and buying for the new Mrs Smith a small felt dog which amused her; there had been a man selling these on the street corner, and all around his small stand were tiny wound-up dogs which ran in circles, squeaking in shrill imitation of a bark. (s. 108)

Till sist får läsaren även en beskrivning av Mrs Smiths barndomshem där hon bodde med sin far. Denna plats sätts som tidigare nämnt i stor kontrast till var hon befinner sig i novellens nutid. Mrs Smith kan inte undvika att jämföra sitt liv som gift med det som ogift, och både karaktären och berättarrösten poängterar ofta att hon gått från en miljö som kändes trygg och fridfull till någonting som ofta beskrivs med negativa adjektiv såsom smaklöst, litet, gammalt och smutsigt. Det som slår mottagaren vid en första läsning är en övergripande känsla av

pressad, nästan klaustrofobisk väntan och samtidigt avstånd. Novellens tidsmässiga och rumsliga sammanhang presenteras direkt utan att någon kontext ges från början, vilket betyder att läsaren behöver bygga upp denna kontext själv. På så sätt byggs en känsla av förvirring upp som väl matchar den allmänna, oklara stämningen i novellen. Det som är tydligt redan från de första sidorna är att alla verkar vänta spánt på någonting som *kanske* är på väg att hända. Mycket pekar alltså på framtida händelser som genomsyrar novellens nutid. Inga direkta framåtblickar ges, men det refereras som tidigare nämnt till "despicable acts" som verkar ha ägt rum innan den tid som novellen beskriver, men som också verkar peka på en händelse som kan äga rum i framtiden. Samtidigt får läsaren erfara flera tillbakablickar, som hjälper till att pussla ihop samtiden och framtiden utan att dock peka på någonting glasklart. Den enda klartecknet som ges är att novellens nutid utspelar sig tre veckor och sex dagar efter att parets samtal vid oceanen. Mottagaren får därmed arbeta mycket med att sätta ihop komponenter från händelser som utspelar sig bakåt i tiden och i samtiden, men som även verkar sträcka sig in i framtiden.

Genusteoretisk analys

Som tidigare nämnt kan Hirdmans (1988) teori kring genuskontraktet beskrivas som en modell vars olika element (isärhållande av könen, hierarkiska genusstrukturer och maktskapande genom tillskrivningen av specifika uppgifter och egenskaper) kan underlätta förståelsen för hur kvinnans och mannens roll i samhället definieras utifrån kulturellt nedärva föreställningar. På Jämställ.nu (2020) hemsida uppges det att "genussystem används tillsammans med begrepp som genusordning, könsmaktsordning och könsmaktsystem för att beskriva de strukturer och processer som skapar och upprätthåller ojämställdheten i samhället." Samtidigt skriver Fludernik (2009:6) att berättelser bygger upp "möjliga världar". Frågan som kommer behandlas i detta avsnitt är hur de samhällsstrukturer som denna novells värld visar tecken på kan analyseras utifrån Hirdmans (1988, 2001) genusteori (se avsnitt "Metod" och "Teoretiska utgångspunkter").

Den första scenen som beskrivs i novellen utspelar sig i en matbutik i en obestämd stad och odefinierad tid. Huvudkaraktären, Mrs Smith, befinner sig här för att handla men är osäker kring mängden mat hon faktiskt behöver. Hon vet inte hur den närmsta framtiden ser ut och försöker därmed planera så att ingen mat ska finnas kvar till helgen, då hon inte vill att någonting ska gå till spillo. Detta skulle kunna framstå som en obetydlig detalj. Om novellen ses i dess helhet blir det dock tydligt att situationen är paradoxal. Alla tecken tyder på att "the

murdered bride” som omnämns i novellens undertitel i själva verket är Mrs Smith, hon verkar dessutom vara medveten om vad som är på väg att hända. Trots detta tar hon hand om hushållet och sin man genom att planera och inhandla mat. Enligt Hirdmans (2001:84–86) beskrivning av det stereotypiska genuskontraktet finns det en kulturellt styrd och nedärvd uppfattning av hemmet som kvinnans plats i världen. Det anses därmed vara kvinnans plikt att ta hand om det husliga arbetet. Ytterligare ett element som diskuteras i den narratologiska analysen är att alla de som befinner sig i butiken reagerar på hennes närvaro på grund av ett rykte som är kopplat till hennes man. Följande stycke förtydligar hur Mr Smiths anseende påverkar Mrs Smiths position inom samhället de båda rör sig inom:

[...] If the dreadful fact were not true (and they all hoped it was), she was in a position of such incredible, extreme embarrassment that their solicitude was even more deserved. If the dreadful fact *were* true (and they all hoped it was), [...] If the dreadful fact *were* true (and they all hoped it was), Mrs Smith was, for them, a salvation and a heroine, a fragile, lovely creature whose preservation was in hands other than theirs. (s. 101)

Det som kan konstateras är sålunda att vanhedern som kvinnan bär på – och som egentligen inte beror på någonting som hon själv åstadkommit – inte kommer försvinna. Vare sig ryktet visar sig vara sant eller falskt så kommer det påverka hennes status, antingen i form av en djup förnedring eller genom att omvandla henne till en ömtålig varelse som behöver skydd. Att påstå att kvinnan måste omhändertas är någonting som Hirdman (2001:85) kopplar till det stereotypa genuskontraktet, där mannen omhändertar och kvinnan omhändertas. Att påstå att hennes välbefinnande skulle hänga på någon annan än henne själv är tecken på skörhet och därmed behov av beskydd (Hirdman 2001:88). Här kan läsaren sålunda observera ett exempel på en kvinnlig karaktär vars position inom berättelsens fiktiva värld oundvikligen märks av anseendet som mannen i hennes liv besitter. Sanningen bakom ryktet kommer här i andra hand, det som är relevant är att huvudkaraktären, en kvinna, bär på en eldröd bokstav på grund av sin man, en karaktär som trots sin underordnade position inom handlingsförloppet helt formar intrycket som samhället de lever i har av henne.

När det kommer till det som Hirdman (1988:51) kallar för isärhållande så finns det ett flertal aspekter som är värda att uppmärksammas inom den första scenen. Utifrån det som konstaterats i den narratologiska analysen omnämns merparten av de karaktärer som figurerar i scener utifrån vilken yrkesroll de har. Trots detta är det påtagligt redan från början att det handlar om män, då alla omnämns med pronomenet ”he”. Hirdman (2001:84–88) menar att egenskaper såsom ansvar och försörjning – ord som är semantiskt kopplade till arbetsfären –

faller enligt genuskontraktets principer inom mannens verksamhetsfält. Mrs Smith benämns i största delen av novellen endast med hennes efternamn som gift, det är först under samtalet med Mrs Jones som läsaren får reda på att hon heter Helen i förnamn och att hennes efternamn som ogift var Bertram. Hon går alltså under sin mans anonyma namn, och inte mycket mer, vilket återigen understryker karaktärens underordnade position (Hirdman 2001:84–88). Kvinnan handlar och männen arbetar, två aktiviteter som kopplas till två distinkta sfärer: den privata och den offentliga (Hirdman 2001:84–88). Isärhållandet kan också ses på ett fysiskt plan när det kommer till Mrs Smiths samtal med specerihandlaren och slaktaren: disken. De tre skiljs åt av disken som båda männen verkar stå bakom, vilket sätter en materiell gräns mellan män och kvinna. Skillnaden är även påtaglig i distinktionen mellan det som sägs och tänks. Som tidigare nämnt är den enda karaktären vars oförmedlade tankar läsaren kan följa Mrs Smith, medan man endast har tillgång till de andra karaktärernas inre via det externa perspektivet. Under den första delen av samtalet med specerihandlaren möjliggörs inblickar i hur specerihandlaren tänker endast via det som han själv säger, eller i slutändan inte säger, och det som den externa berättarrösten återger. Däremot har läsaren tillgång till mycket av det som lämnas osagt tack vare Mrs Smith. Hon är medveten om det som händer omkring henne men hon adresserar inte saken, förutom i sina egna tankar. I denna scen uttrycker sig aldrig Mrs Smith rakt ut, trots att andra karaktärer i sammanhanget försöker ta upp ryktet med henne, om de lyckas göra det är dock oklart. Ett exempel är följande:

”[...] of course it isn’t as though anyone around here was *sure*, but I guess you must know by now that it all looks mighty suspicious, and we just figured – with an inclusive glance around, for support from the butcher and the clerks – we all got talking, and we figured – well, we figured someone ought to say something to you about it.” (s. 100)

Läsaren får aldrig veta om specerihandlaren faktiskt uttalar dessa ord eller vad Mrs Smith svarar, då ett skifte i tid och rum sker i form av en tillbakablick där ett möte mellan det blivande paret Smith beskrivs. I den monologliknande repliken, föreställd eller ej, försöker specerihandlaren legitimera sitt uppenbara snokande med att påstå att Mrs Smith har rätt att veta vad som sägs om henne och hennes man. Tack vare detta, och ett antal formuleringar såsom “I *guess* you must know by now that it all looks mighty suspicious” och “I *guess* people must have made this mistake before about you?”, kan läsaren dra slutsatsen att mannen *gissar* att kvinnan vet vad det är som pågår, men känner sig ändå rättfärdigad att ta upp saken. ”We

figured someone ought to say something to you about it” (s. 101), påstås det. Läsaren får sedan veta att flera personer försökt berätta samma sak för henne:

The man in the liquor store had said substantially that to her, fumbling and letting his voice die away under her cool, inquiring stare. The man in the drugstore had begun to say it, and then, blushing, had concluded, "Well, it's not *my* business, anyway." (s. 101)

Dessa två män för alltså dialoger, eller rättare sagt försöker föra dialoger, med Mrs Smith om ämnet. Sedan omnämns den enda kvinnliga yrkespersonen som presenteras i novellen, the *landlady* at the library. Hon föredrar att *inte* tala, och ser i stället på kvinnan med medlidande. Återigen presenteras den genusmässigt laddade motsättningen aktiv/passiv. Detta kan även ses i förhållandet mellan Mr och Mrs Smith i den återgivna tillbakablicken, där de befinner sig vid en ocean. Det är under denna vistelse som Mrs Smith känner igen Mr Smith och blir därmed säker på att ryktena kring mannen stämmer. Utifrån de elementen som samlats in hittills kan följande slutsats dras: Mrs Smith vet att hennes man är en mördare och att hon kommer råka illa ut. Hon tycker dessutom att han är vulgär och fräck, men väljer ändå att endast försäkra honom om att hon inte tycker att han är oartig, utan att lägga till någonting nytt. Hennes uppfattning av mannen är negativ och hon vet att någonting kommer hända henne, men hon väljer ändå att gifta sig med honom. Vilka slutsatser kan läsaren dra av detta (till ytan obegripliga) beslut?

I avsnittet "Narratologisk analys" anförs ett citat där den externa berättarrösten tar sig in i Mrs Smiths inre och återger de huvudsakliga anledningarna till att hon valt att gifta sig med Mr Smith. Hon påstår sig vara utvald för detta. Äktenskapet blir på så sätt hennes öde, förutbestämt och obevekligt. Läsaren får här veta att kvinnan i ett tidigare liv aldrig motsatt sig vad hennes far bestämt för henne. Att kunna gå från en auktoritär manlig figur till en annan ses av Mrs Smith som en lättnad. Dessutom anses Mr Smith vara Mrs Smiths komplement i en naturlig handling. Vilken handling det rör sig om får läsaren aldrig veta, och kan därmed bara spekulera kring det. Är det mordet som är en naturlig handling, eller äktenskapet i sig? I vilket fall som helst kan följande konstateras: Mrs Smith ser detta äktenskap som en naturlig, förbestämd händelse som hon tar emot som en befrielse. "It happens to everybody" (s. 102), säger hon för sig själv och jämför sitt liv med en trappa som hon måste gå upp för. Vad hon menar är oklart, men utifrån det som konstaterats tidigare kan läsaren göra kopplingar mellan denna replik och det faktum att hon är fast i en situation som hon tror ödet bestämt för henne. Hon behöver finna sig i det, vilket är någonting som enligt fatalismens principer händer alla.

Just Mrs Smith finner sig i en verklighet där mannen, far eller make, bestämmer över kvinnan, dotter eller fru. Detta förkroppsligas i novellen främst på det ekonomiska planet: Mannen är sparsam, därmed är kvinnan det. Mannen vill ha livförsäkring och testamente, därmed har det knappt hunnit gifta sig innan detta är klart. Dessutom har de ett delat bankkonto. Kvinnan kanske har egna pengar från början, eller rättare sagt ärvda pengar efter hennes far, vilket låter rimligt med tanke på hur livet med hennes far beskrivs. Hon säger dock upp sitt exklusiva anspråk på pengarna och väljer att ge sin man obegränsad tillgång till dem, även i en situation där testamentet skulle komma att bli relevant. Mannen är en mördare och hans nästa offer är med största sannolikhet frun, som då skulle lämna pengar efter sig som han har rätt till. Detta sägs aldrig rakt ut, men utifrån sammanhanget kan läsaren förstå att det ekonomiska motivet är grundläggande för mordet. Vid det här laget vet läsaren hur Mrs Smith förhåller sig till sitt äktenskap och sin make. Vad kan sägas om mannen?

Utifrån samtalet som hålls under middagen på restaurangen vid havet förstår läsaren att Mr Smith verkar hålla distansen från det som händer. I två av tre repliker som rapporteras är subjektet "a man", en obestämd man. Läsaren vet inte om han refererar till sig själv eller till en abstraherad man, som för att säga att män i allmänhet blir väldigt ensamma och måste hitta "någon form" av sällskap: "A man gets very lonesome, I think." (s. 101) I vilket fall som helst kan läsaren konstatera att anledningen till att Mr Smith väljer att gifta sig inte har någonting med en genuin vilja att göra. Att han säger "I think" avslöjar att han inte har någon personlig erfarenhet av ensamhet eller önskan att finna sig en fru. I det bredare sammanhanget ser läsaren även att äktenskapet är någonting som mannen ser som temporärt och därmed inte lever sig in i på ett personligt plan.

I handlingens nutid är Mrs Smith på väg in till sin lägenhet och fångar Mrs Jones uppmärksamhet. Det är endast i delen som följer som två kvinnor interagerar med varandra. Kommande stycke kommer fokusera på vad samtalet mellan dessa två kvinnor kretsar kring. Först kommer dock följande citat att granskas:

Here we are, Helen Smith was thinking, two women of the singular type woman, one standing uneasily and embarrassed in front of a window, wearing a brown dress and brown hair and brown shoes and differing in no essential respect from the other, sitting solidly and earnestly, wearing a green and pink flowered housedress and bedroom slippers – differing, actually in no essential, although we would both deny indignantly that we were the same person, seeking the same destiny. (s. 104)

I Mrs Smith tanke kan ett viktigt element identifieras: Hon tror att hon och Mrs Jones är samma person som söker sig till samma öde. Vilket öde Mrs Smith talar om här är oklart, följaktligen kan läsaren endast spekulera kring styckets innebörd. Detta stycke framstår som alltigenom kryptiskt formulerat. En möjlig tolkning är att Mrs Smith ser både sig själv och Mrs Jones som egendomliga (singular) kvinnor. Ytterligare en möjlig tolkning är att Mrs Smith ser både sig själv och Mrs Jones som tillhörande kategorin "kvinna", två kopior som endast skiljer sig åt till ytan. Att de båda ses som tillhörande en kategori snarare än som enskilda individer kan även ses i förhållande till valet av anonyma efternamn (se avsnitt "Narratologisk analys"). Det som framkommer tydligt är att dessa två kvinnor enligt Mrs Smith hör ihop. Mrs Smith anser sig själv vara på väg mot någonting som hon inte kan ändra. Hon accepterar att hon är fast i sitt oföränderliga öde och ser dessutom sig själv och Mrs Jones som "the same person, seeking the same destiny". Läsaren skulle kunna dra slutsatsen att Mrs Smith tror att även Mrs Jones är på väg mot ett öde som hon inte kan ändra men ändå sökt sig till. Läsaren vet nu att Mrs Smith är övertygad om att hon inte kommer överleva helgen; vad menar hon då med att de båda är på väg åt samma håll, eller rättare sagt strävar mot samma sak? En teori kan vara att det har att göra med äktenskapet. Mrs Jones är också gift och refererar flera gånger till "sin Ed", som läsaren förstår vara Mr Jones. Är det framtiden som gift kvinna som de båda kvinnorna sökt sig till och är samtidigt, fysiskt eller symboliskt, fånglade i? Det är ingenting som läsaren får något tydligt tecken på. Angående samtalet mellan dessa två kvinnor så kan någonting konstateras på en gång: Hela deras samtal kretsar kring ryktet och Mr och Mrs Smiths förhållande. Det som kan sägas är att detta stämmer in i bilden som målades tidigare i analysen: Mrs Smith ses inte, och ser inte sig själv, som en självständig person, utan associeras på gott och ont med sin man. Någonting som också är värt att nämna är att fastän samtalet (såsom hela Mrs Smith tillvaro) påverkas av den för det mesta frånvarande manliga karaktären så är det Mrs Smith känslor, tankar och förhållande till situationen som framkommer. En stor del av berättelsen återges som tidigare nämnt av en extern berättarröst av oklart genus, vilket gör det svårt att sätta fingret på hur dennes redogörelser för händelser och tankar skulle kunna tolkas utifrån Hirdmans (1988, 2001) teori. När läsaren får ta del av en oförmedlad insyn i karaktärernas inre så är det det kvinnliga perspektivet som framträder. I tidigare sammanhang har Mrs Smith samtalat med män. Här framgår det att det mesta av det hon tänker förblir osagt. Detta gör så att berättelsens uppbyggnad ofta förlitar sig på anföringen och tolkningen av Mrs Smiths tankar för att fylla luckor som skapas under samtalen. Detta sker till en början även under samtalet med Mrs Jones.

Mrs Smith blir dock alltmer impulsiv i sina svar och deltar vid slutet aktivt i samtalet. Hon säger saker såsom "that it was none of your business", "you see how silly we sound?" och "that's why I think you ought not to worry" (s. 104–105). Dessa repliker framstår som direkta och naturliga. Under novellens tidigare samtal karakteriserades interaktionen av ett visst avståndstagande från Mrs Smiths sida, här interagerar hon mer öppet och personligt med Mrs Jones. Det är först under detta samtal som Mrs Smith adresserar ryktet rakt ut och uttrycker sin (om än osanna) åsikt om saken:

"I appreciate your concern," [...] "I know all these things. But how many newly married couples are there who make wills in each other's favor? Or take out insurance? And how many women over thirty get married to men over forty? And maybe sometimes the men look like pictures in the paper? And with all this talk and gossip about us all around the neighborhood, you notice no one's been even sure enough to say anything?" (s. 105)

Här poängterar hon någonting som hon inte yttrat tidigare, utan endast tänkt för att försöka övertala sig själv. Läsaren kan sålunda dra ett flertal slutsatser från det som sagts hittills. Samtalet mellan kvinnorna kretsar kring Mr Smith. Mrs Smith ses främst i förhållande till sin man och därmed som fru till en potentiell mördare. Dock får läsaren erfara allt genom samspelet mellan den externa berättarrösten och kvinnans perspektiv, eller rättare sagt kvinnornas. Medan den första delen fokuserar främst på Mrs Smith utifrån ett externt perspektiv och direkt rapporterade tankar så framgår det som novellen faktiskt kretsar kring tack vare samtalet mellan två kvinnor, som också är de två karaktärerna som får störst utrymme i novellen. Som tidigare nämnt påstår Mrs Smith, om än på ett kryptiskt sätt, att de båda söker sig till samma framtid som är knuten till deras äktenskap. Från det som analyserats hittills framgår det att Mrs Smith ser sig själv som fånge i sitt öde, och har accepterat det. Läsaren ser dock en liten glimt av en önskan att slå sig fri, som genast blir nertryckt, i följande replik:

"I could run away from my husband," Mrs Smith said. Mrs Jones was surprised. "You can't run away from your *husband*," she said. "Not if it isn't true, you couldn't do that."
"I have really no grounds for divorce," Mrs Smith said. "It is a very difficult subject to mention to him."
"Naturally, you wouldn't have discussed it," Mrs Jones said.
"Naturally," Mrs Smith said. (s. 106)

Trots den minst sagt riskfyllda situationen som Mrs Smith befinner sig i så framstår det som otänkbart att hon skulle lämna sin man. Hon har inte skäl nog att skilja sig, trots att alla vet om risken hon utsätts för, och det är även otänkbart att hon skulle ha tagit upp saken med sin man. "You cannot leave your *husband*", säger Mrs Jones, som på så sätt sätter stopp för Mrs Smiths

enda försök att ta upp någonting som framstår som helt absurt. Att lämna sin man, även om det handlar om en potentiell mördare, är inte ett alternativ. Sista delen av samtalet fokuserar kring Mr Smith och hans modus operandi när det kommer till mord. Detta diskuteras tidigare i analysen, här ligger däremot fokus på en av Mrs Jones sista repliker, innan hon lämnar Mrs Smiths lägenhet. I detta citat nämner Mrs Jones återigen "my Ed", som läsaren tidigare förstått vara Mrs Jones man. Hon påstår att allt Mrs Smith behöver göra ifall hon hamnar i knipa är att skrika eller stampa i golvet, för att på så sätt fånga paret Jones' uppmärksamhet. Det är dock inte sin direkta hjälp som Mrs Jones erbjuder, utan makens: "My Ed will be up as fast as he can" (s. 106), säger hon. Här refereras det sålunda till en man som endast figurerar som flyktigast i novellens slut, men som ändå framstår här som räddaren i nöden. Här framträder återigen kopplingen mellan manlighet och aktivitet, då Ed framstår som den modige, beskyddande figuren (Hirdman 2001:88). Däremot talar Mrs Jones endast om sig själv i form av "we" i den här meningen. "We'll be waiting for you", säger hon, och fastslår på så sätt att hon inte är den som kommer ingripa direkt, men kommer vänta på Mrs Smith i sin lägenhet. Mrs Jones erbjuder sålunda sin hjälp, men på ett mer passivt sätt än det hon säger om Ed. Samtidigt för inte Ed sin talan i den här novellen, så utifrån ett narratologiskt perspektiv framstår Mrs Jones som mer aktiv, då hon faktiskt tar plats och adresserar saken med Mrs Smith. Efter detta skildras en rad tillbakablickar. Först får läsaren en inblick i hur Mrs Smith, eller Helen Bertram som hon hette som ogift, levde sitt liv i hennes fars hem. De aktiviteter som Mrs Smith utförde här är tydligt kopplade till livet i hemmet. Som tidigare nämnt rör sig karaktären här inom den privata sfären, som enligt Hirdman (2001:84–88) går att koppla till det som stereotypiskt sett är "kvinnogöra". Hon ser ett lugn och en familjaritet i sitt gamla liv som hon vet är borta för alltid, en ordning som inte kan återskapas i hennes nya liv. Som konstaterats tidigare väljer Mrs Smith att gifta sig med Mr Smith för att hon ser ett mönster i detta. Vilket mönster det handlar om får läsaren inte riktigt veta, mer än det som sagts tidigare om att hon väljer att följa de beslut som män tar för henne, och att övergången från faderns hus till en annan mans hus ses som helt naturlig och en del av hennes öde. Efter detta får läsaren erfara en tillbakablick där Mr och Mrs Smiths bröllopsdag beskrivs. Läsaren förstår omedelbart att giftermålet är kopplat till materiella motiv, då de knappt hunnit gifta sig innan de beger sig till försäkringsbolaget och advokaten för att lösa det praktiska kring livförsäkringen och testamentet. Den första gången som Mr Smith presenteras i novellens nutida tidsförlopp är i slutet, när han kommer hem efter att ha handlat. Paret växlar här några få ord. Mrs Smith återgår

till att hålla vad hon tänker och tycker för sig själv. I följande dialog tar Mrs Smith upp Mrs Jones besök, men döljer vad de faktiskt samtalat om:

His manner did not seem strange, or nervous, but when she said, "Mrs Jones was up here this afternoon," he said quickly, "What did she want, the old busybody?"
"I think she was jealous," Mrs Smith said. "It's been a long time since her husband has taken any interest in her." "I can imagine," he said. (s. 108)

Tack vare Mrs Smiths ord får läsaren intrycket att anledningen till Mrs Jones besök är att hon är avundsjuk på det nygifta paret. Detta stämmer inte alls in på det som konstaterats tidigare i denna analys. Läsaren vet att Mrs Jones faktiskt är påflugen, men att det beror på helt andra anledningar än det Mrs Smith säger här. Mrs Smith väljer i stället uppfylla sin mans förväntningar. Här kan läsaren dra slutsatsen att all den öppenheten som Mrs Smith visat under samtalet med Mrs Jones är borta. Detta samtal genomsyras av samma avståndstagande som Mrs Smith övriga interaktioner med män karakteriseras av, trots att hon nu pratar med sin make. Mrs Smith vet att någonting är på väg att hända, och när mannen påstår att "a week of marriage was too much for you, [...] we'll have to see that you get more rest" (s. 109) förstår både Mrs Smith och läsaren att slutet är nära. Mrs Smith yttrar sin sista replik ("Well?") innan hon accepterar det som är på väg att ske, precis när novellen når sitt slut.

Diskussion och slutsatser

En av uppsatsens mål är att identifiera hur den analyserade novellen av Shirley Jackson kan beskrivas utifrån Fluderniks (2009) definition av berättelse. Utifrån den narratologiska analysen som utfördes i avsnittet "Analys" kan ett antal slutsatser dras. Novellens premisser skulle kunna summeras på följande sätt: Det nygifta paret Smith tillbringar smekmånaden i en liten stad där ett rykte som berör Mr Smith börjat cirkulera. Ryktet hävdar att mannen är en seriemördare vars offer är kvinnor han först gifter sig med. Mrs Smith är väl medveten om sanningen bakom detta rykte och accepterar sitt öde. Hon tvingas dock möta ett misstänksamt samhälle där flera försöker varna henne för det som kommer ske, men som även verkar njuta av spänningen som omringar de hemska händelserna.

I förhållande till det som kallas för *plot structure* (se avsnitt "Fludernik: En definition av berättelse"), det vill säga handlingsstrukturen, så kan det konstateras att handlingskurvan framstår som avbruten och "ofärdig", vilket kan kopplas till det faktum att novellen aldrig

publicerades under Jacksons livstid och därmed kanske aldrig skrevs klart. Ingen direkt exponering eller beskrivning av sammanhanget presenteras i början av novellen, då den karakteriseras av en början *in medias res* där läsaren kastas in i en situation utan att veta någonting om kontexten. Hela novellen byggs på ett mystiskt rykte som läsaren inte introduceras till och är tvungen att lista ut själv. Redan från den första scenen börjar dock den externa berättarrösten, huvudkaraktärens oförmedlade tankar samt det som sägs under dialogerna att tillhandahålla information som hjälper läsaren att pussla ihop kontexten. Detta samspel mellan extern berättarröst, huvudkaraktärens inre och dialoger är återkommande genom hela novellen. Läsaren får även en del information tack vare skiften i novellens spatiotemporala förhållanden i form av analepser och hopp i tid och rum. Ett exempel på detta är när Mrs Smith rör sig från matbutiken till den lilla, smutsiga lägenheten hon delar med sin man utan att själva förflyttningen beskrivs. Det är i lägenheten som interaktionen mellan Mrs Smith och Mrs Jones sker och det är i samband med denna interaktion som novellens upptrappning börjar. Läsaren får här så pass mycket information att den kan börja dra logiska slutsatser kring det som novellen faktiskt handlar om. Upptrappningen fortsätter när Mrs och Mr Smith interagerar i slutet av novellen. Det är här som novellens klimax och abrupta slut nås. Vad klimaxen går ut på kan läsaren endast spekulera kring. På så sätt kan läsaren även konstatera att hela novellen bygger på spänningen som en framtida händelse orsakar. När denna händelse väl är på väg att äga rum tar novellen slut. När det kommer till det som Fludernik kallas för ett antal karaktärer av antropomorf natur så är det tydligt i novellen att berättelsen förs framåt av just interaktionen mellan olika individer som rör sig inom novellen. Den huvudsakliga drivkraften är huvudkaraktären, Mrs Smith, som är närvarande vid alla tidpunkter och scener i novellen. I novellens nutid interagerar hon dock direkt endast med tre karaktärer: specerihandlaren, Mrs Jones och slutligen Mr Smith. Det är interaktionen mellan de två kvinnorna som ter sig som den delen av novellen där mest information ges och som framstår som novellens huvudsakliga parti. Mrs Jones framstår dessutom som karaktären som har mest utrymme i novellen efter Mrs Smith. Båda kvinnorna handlar och talar vilket för handlingen framåt. Mr Smith för endast sin talan i slutet av novellen, medan hans tidigare framträdanden endast skett indirekt i tankar och dialoger samt i tillbakablickar. Vikten av den kvinnliga erfarenheten är som tidigare nämnt återkommande i Jacksons författarskap, vilket Franklin (2016:IX) kommenterar på följande sätt:

Her body of work constitutes nothing less than the secret history of American women of her era. And the stories she tells form a powerful counternarrative to the "feminine mystique," revealing the unhappiness and instability beneath the housewife's sleek veneer of competence.

Att hennes verksamhet agerar som en dold kritik av de begränsande genusnormernas inverkan på det kvinnliga psyket diskuteras närmre i kapitlet "Bakgrund". Här konstateras det att merparten av Jacksons verk genomsyras av det som definieras som *the schizophrenic split*, det vill säga den psykotiska skadan som karakteriserar den kvinnliga erfarenheten. I Jacksons verk utsätts kvinnor obarmhärtigt för konflikten mellan önskan om självförverkligande och de sociala förväntningarna. Det framstår därmed inte som en överraskning att den analyserade novellen genomsyras av, om än fiktiva, samhällsuppbyggnader som bildar både den kvinnliga rollen, hur kvinnor agerar och förhållandet mellan man och kvinna. Dessa uppbyggnader kan, som påvisat i analyskapitlet, observeras utifrån Hirdmans genusteori. Följande stycke agerar som sammanfattning av de element som identifierats under analysavsnittet. Här diskuteras även hur den mänskliga erfarenhetens agerande påverkas av och formar de samhällsmönster som genomsyrar novellen.

I det inledande avsnittet återges Fluderniks (2009:6) definition av berättelse. Här beskrivs en berättelse som en skildring av en möjlig värld där karaktärer av antropomorf natur agerar handlingsinriktat inom vissa spatiotemporala förhållanden. Ett flertal av dessa element figurerar även i hennes teori kring begreppet *experientiality*. Analysen som utförts visar att det finns ett flertal element i denna novells narratologiska uppbyggnad som kan tolkas med hjälp av Hirdmans genusteori, då novellen till stor del kretsar kring förhållandet mellan man och kvinna i termer av isärhållande och hierarki (Hirdman 1988:5) På ett narratologiskt plan blir de strukturer som Hirdman (1988) beskriver som mest påtagliga om de sätts i relation till karaktärsskildringarna. Det är till exempel tydligt att män och kvinnor här besitter olika roller och tillskrivs olika egenskaper. I början av novellen kan läsaren till exempel erfara att männen beskrivs genom deras yrkesroller medan den enda kvinnan som omnämns i början av novellen definieras utifrån hennes mans anonyma efternamn. De utför olika aktiviteter, kvinnan tar hand om hushållet genom att handla och männen jobbar. På så sätt aktiveras även isärhållandet av könen, då de rör sig inom två olika sfärer: den yrkesmässiga och den privata. Att mannen är norm (Hirdman 1988:51) ser läsaren i novellens helhet, då hela Mrs Smiths tillvaro påverkas av vad samhället tror om hennes man. Hon bär antingen på en skamfläck eller är ett ömtåligt föremål som måste omhändertas. Skillnaden ses även i hur Mrs Smith interagerar med olika karaktärer. När hon talar med män förblir det mesta av det hon tänker osagt, även när hon talar

med Mr Smith. Interaktionen blir mer aktiv när hon talar med Mrs Jones, då båda deltar öppet i samtalet trots att de egentligen inte känner varandra speciellt bra. Mrs Smith finner samhörighet med den enda andra kvinnan, även hon gift, som agerar aktivt inom novellen. Samtalet kretsar som tidigare nämnt kring Mrs Smiths äktenskap, vilket också pekar på att hon inte ses som en enskild individ utan som en del av ett par, där mannen är norm. Ytterligare ett förhållande som beskrivs är Mrs Smiths relation till fadern. I båda fallen karakteriseras Mrs Smiths relation till män av en passiv acceptans av den manliga auktoriteten. Motsatserna passiv/aktiv och underordning/överordning karakteriserar här hela novellen. Detta blir även relevant i Mrs Jones fall, då hon erbjuder sin mans hjälp ifall någonting skulle hända den andra kvinnan, medan hon själv erbjuder sig att "vänta på" Mrs Smith. Vid en närmare analys av karaktärsbeskrivningar är motsatsparet passivt/aktivt en tydlig återkommande faktor, men hur ser det ut utifrån ett handlingsdrivande perspektiv?

Kvinnorna i novellen må framstå som passiva, men det är i själva verket de som får rollen att driva handlingen framåt. Novellens nutida handlingskurva är egentligen väldigt kort och det är inte speciellt mycket som sker då hela novellen är inriktad mot en framtida händelse som läsaren aldrig får ta del av. Det är i själva verket Mrs Smith och delvis Mrs Jones som utför det som Fludernik (2009:6) kallar för "goal-directed actions". Männens figurerar här endast i början och slutet, i själva verket fungerar deras närvaro som en ram för den kvinnliga aktiviteten i novellen. Hur männen beter sig och karakteriseras må påverka novellens nutida aktivitet, men tillskrivs i själva verket ingen aktiv roll själva. Även i slutet är det Mrs Smith själv som otåligt aktiverar sig själv och därmed mannen, vilket kan ses i följande citat:

Why does it take so long? she thought again, and turned and said to her husband,
"Well?"
"I suppose so," Mr Smith said, and got up wearily from the couch. (s. 109)

Det framstår från analysen att Mrs Smith accepterar sitt öde passivt. Det är dock de val som tillskrivs henne som formar hela novellens innehåll. Det är hon som väljer att gifta sig med Mr Smith, trots att hon vet vad som kommer hända. Det är hon som väljer att ge sin man tillgång till sina pengar och skriva testamente till hans fördel. Detta för att hon inte tror sig ha något val, vilket säger mycket om hennes livssyn. Det är tron som associeras med denna karaktär som gör handlingskurvan möjlig och driver den framåt. Männens runt Mrs Smith försöker som tidigare nämnt diskutera ryktet med henne ett flertal gånger, både i novellens nutid och i de rapporterade tillbakablickarna. Den enda som dock gör det och lyckas få en aktiv respons är Mrs Jones. Även

hennes närvaro i novellen är i själva verket mer handlingsdrivande än männen som handlingen kretsar kring. Det är till exempel tack vare dialogen mellan Mrs Smith och Mrs Jones som läsaren får reda på mer detaljer kring ryktet, vilket gör det möjligt för denne att pussla ihop bitarna och förstå sig på sammanhanget.

Hela novellen genomsyras av genussystemets logiker (Hirdman 1988:51). Dessa element får dock olika innebörder beroende på vilka egenskaper hos novellens narratologiska struktur läsaren lägger fokus på. Ett tydligt exempel är det som sagts om det passiva och det aktiva. I karaktärsskildringarna blir det tydligt att kvinnorna i novellen framstår som underordnade mannen. De accepterar detta utan att protestera, vilket tyder på passivitet. Vid en analys av själva handlingsstrukturen framgår det att berättelsen existerar endast för att kvinnorna verkar inom den. Det är deras beteende, tankar och ord som skapar förutsättningarna för att en handlingskurva ska skapas, då männen aldrig närvarar i novellens nutid förutom som flyktigast. De figurerar främst i tillbakablickar, vilket positionerar deras verkan i en dåtid som verkar på nutiden, men de tar själva inte plats i den. När de väl figurerar i slutet så tar de ändå inga direkta beslut, utan det är Mrs Smith som tillskrivs rollen att föra handlingen till dess slut.

Isoleringen av den kvinnliga erfarenheten och konflikten mellan de tillskrivna rollerna och behovet av självbestämmande som är så avgörande inom Jacksons författarskap är återkommande i hela novellen. Mrs Smith är avskärmad från samhället hon rör sig inom, avskärmad från sin make, från sitt förflutna och framtid och i slutändan från sig själv. Hon flyter genom händelserna som på en flod som leder henne till ödet hon skrivit in sig själv inom. Hon är gift med en seriemördare som kommer bli hennes död. Hon är medveten om det redan innan hon gifter sig med honom, och väljer att göra det ändå. Detta pekar på det som definieras som *schizophrenic split*. Mrs Smiths till synes absurda val kan beskrivas som en psykotisk reaktion till de förväntningar som ställs på henne och hela hennes kön. Det är på detta vis som det mänskliga agerandet inom novellen, mer specifikt det kvinnliga, påverkas av samhällsstrukturen som den fiktiva världen grundar sig på. I ett samhälle där en make är nödvändig för att bli accepterad är en mördare till make bättre än ingen make alls. Den interaktionen mellan könen som beskrivs i novellen ger en tydlig bild av ett samhälle där kvinnan existerar i förhållande till den mannen hon har nära, som antingen kan vara fadern eller maken. När Mrs Smith, som då var Helen Bertram, förlorar sin far förlorar hon även en del av sig själv och det liv hon haft. Hon gifter sig för att fylla det tomrum och ser det som sitt öde. Hela situationen uppfylls av en absurditet som är svår att slita sig från, och kvinnans passivitet

är enerverande. Som konstaterat i det senaste avsnittet finns det dock ett tecken på ett aktivt ställningstagande i denna passivitet som Mrs Smith *väljer* att inta. Mrs Smith väljer att gifta sig, hon tar ställning gentemot det hon var och det som kommer bli i linje med den fatalistiska livstron som hon själv innehar. Hon vet vem mannen är och ger honom tillgång till de pengar hon har och väljer att följa hans livsstil. Det är hennes handlingar som driver berättelsen framåt. I slutändan är det hon som får honom att utföra handlingen som hela novellen kretsar kring. Det är ett val som speglar den psykotiska brytningspunkten som tagits upp tidigare i uppsatsen, ett tecken på någonting som är så djupt trasigt att en potentiell våldsam död framstår som mer lockande än att bryta mot samhällets förväntningar. Det är precis som om Mrs Smith verkar aktivt för att behålla sin passiva samhällsposition. Mrs Smith påstår sig inte ha något val, men i själva verket är det hennes val som för handlingen framåt. Hon utövar denna handlingskraft in i det sista, då hon tar sitt öde i sina egna händer med en enda replik:

"Well?"

Källförteckning

- Encyclopedia Britannica. (u.å). Feminism. <https://www.britannica.com/topic/feminism/The-second-wave-of-feminism>. (Hämtad maj 2021)
- Jämställ.nu. (2013). Genussystem. <https://www.jamstall.nu/fakta/genussystem/> (Hämtad april 2021)
- Namecensus.com. (u.å). List of the 1000 Most Common Surnames in the U.S. https://namecensus.com/most_common_surnames.htm (Hämtad maj 2021)
- Penguin Random House. (u.å). So You Want to Read American Gothic: Here's Where to Start. <https://www.penguinrandomhouse.com/the-read-down/want-read-american-gothic-heres-start> (Hämtad maj 2021)
- Caracciolo, M. (2013). Experientiality. *The Living Handbook of Narratology*. <https://www.lhn.uni-hamburg.de/node/102.html> (Hämtad april 2021)
- Fludernik, M. (2009). *An Introduction to Narratology*. Milton Park: Routledge
- Fludernik, M. (2010). Narratology in the Twenty-First Century: The Cognitive Approach to Narrative. *PMLA*. 125(4): 924–930
- Fludernik, M. (1999). The Genderization of Narratology i Pier, J. (1999). *Recent Trends in Narratological Research*. Tours: Presses universitaires François-Rabelais
- Fludernik, M. (1996). *Towards a 'Natural' Narratology*. London: Routledge
- Franklin, R. (2016). *Shirley Jackson: A Rather Haunted Life*. New York: Liveright Publishing
- Friedman, B. (1963). *The Feminine Mystique*. New York: W.W Norton & Company
- Genette, G. (1972). *Figures III*. Paris: Éditions du Seuil
- Hirdman, Y. (1988). Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning. *Tidskrift för genusvetenskap*, 3: 49–63
- Hirdman, Y. (2001). *Genus – Om det stabila föränderliga former*. Stockholm: Liber
- Hume, C. (2017). Domestic Writing. *The Encyclopedia of Medieval Literature in Britain*.
- Jackson, S. (1996). The Honeymoon of Mrs Smith (Version II): The Mystery of the Murdered Bride. *Just an Ordinary Day*. London: Penguin Random House UK
- King, S. (2011). *Danse Macabre*. New York: Gallery Books
- Oates, J. C. (1997). In Olden Times, When Wishing Was Having . . . Classic and Contemporary Fairy Tales. *The Kenyon Review*, XIX (3/4): 98–110
- Oyeyemi, H. (2010). Fear and Delight: The Fiction of Shirley Jackson. *The Barnes & Noble Review*. 24 maj. <https://www.barnesandnoble.com/review/fear-and-delight-the-fiction-of-shirley-jackson> (Hämtad mars 2021)

Paerson, L. M (2008). The materiality of the female in Shirley Jackson's short fiction. *Thesis Digitalization Project*, 3349

Rubin, M. (1997). Stories Where the Ordinary Belies the Bizarre. *The Christian Science Monitor*. 17 mars. <https://www.csmonitor.com/1997/0317/031797.feat.books.1.html> (Hämtad mars 2021)

Savoy, E. (2017). Between as if and is: On Shirley Jackson. *Women's Studies*, 46(8): 827-844

Stivers, V. (2019). Cooking with Shirley Jackson. *The Paris Review*.
<https://www.theparisreview.org/blog/2019/10/31/cooking-with-shirley-jackson/> (Hämtad mars 2021)